

URBAN AND RURAL REPORTS 2019:3

Turbulens i välfärden?

Om flyktingmottagandet i Dalarna 2016

Arbetsrapport från ett forskningsprojekt

ARVID STIERNSTRÖM • KJELL HANSEN
CECILIA WALDENSTRÖM • ERIK WESTHOLM

Swedish University of Agricultural Sciences
Department of Urban and Rural Development

URBAN AND RURAL REPORTS 2019:3

Within the series are published reports from the divisions at the department: Agrarian History, Environmental Communication, Landscape Architecture, Rural Development and the Swedish Centre for Nature Interpretation.

The aim of the report series Urban and Rural reports, issued by the Department of Urban and Rural Development, SLU Ultuna, is to present research, teaching and other interesting activities in progress at the department in a popular science way.

Members of the Board of editors: Andrew Butler, PhD, Landscape architecture
Emil Sandström, PhD, Rural development
Erica von Essen, PhD, Environmental communication
and Nature interpretation
Carin Martiin, PhD, Agricultural history

Legally responsible publisher: Lars Johansson
eISBN: 978-91-85735-57-0
© 2019 Authors and Board of editors

Swedish University of Agricultural Sciences ▪ Department of Urban and Rural Development

Postal address: P.O. Box 7012, SE-750 07 Uppsala SWEDEN
Visiting address: Ulls väg 27
Delivery address: Ulls gränd 1
Phone: +46 18 67 10 00
Web address: www.slu.se/sol

Sammanfattning

Projektet föranleddes av den stora flyktingströmmen under 2015. Syftet var att följa upp hur den offentliga sektorn på lokal och regional nivå hanterade flyktingtillströmningen och att undersöka den roll som civilsamhället spelade i flyktingmottagandet. Fanns det fog för att tro att ideella krafter tog över uppgifter från en sviktande offentlig sektor? Denna fråga upptog en stor del av den mediala debatten vid tiden för flyktingmottagandet. Ett delsyfte var att för framtida forskning samla data som belyste mottagandet. Ytterligare ett delsyfte var att ge återkoppling till aktörer som verkar på fältet.

Projektet syftade till att kartlägga 1) hur flyktingarna togs emot av de offentliga myndigheterna och 2) civilsamhällets roll i mottagandet och i de första stegen mot integration.

Studien bygger på kvalitativa metoder och genomfördes i Dalarnas län med de tre kommunerna Falun, Hedemora och Leksand som olika fall. Den bygger på intervjuer, observationer och dokumentation på kommunal och regional nivå under 2016 samt på analys av lokal och nationell press under perioden. Totalt genomfördes 52 intervjuer med företrädare för myndigheter som var delaktiga i mottagandet (migrationsverket, länsstyrelsen, regionen, arbetsförmedlingen, kommunala förvaltningar, samt kommunpolitiker) och med företrädare för de frivilligorganisationer som arbetat med flyktingmottagandet. Resultatet diskuterades med lokala aktörer vid ett seminarium i Falun 24 november 2016.

Studien visade att myndigheterna arbetade under stor belastning hösten och vintern 2015. I intervjuerna, med såväl företrädare för myndigheter som för ideell sektor, underströks dock att man inte upplevt perioden som en kollaps av rutiner eller regelverk. Trots en hög belastning lyckades man mobilisera de krafter som krävdes för att uppfylla centrala uppgifter. Ideella krafter tog inte över uppgifter från en sviktande offentlig sektor, utan underlättade på olika sätt genom att insatser som gick utöver myndigheternas ansvarsområden. Våra resultat berör just ansvarsfördelningen mellan myndigheter och den roll civilsamhället spelar för integrationen av flyktingar. Centralt i detta var migrationsverkets roll.

Migrationsverkets uppgift är att utreda om asylsökande ska få uppehållstillstånd och erbjuda boende under utredningstiden. Det är efter beslut om uppehållstillstånd som insatser för integration (språkundervisning, arbete och bostad) träder in. Det handhas då av bl a arbetsförmedling och kommuner. Under hösten 2015 arbetade migrationsverket utifrån en sådan brist på boenden att flyktingar tidvis sattes på bussar utan någon färdig destination. Detta gjorde att det i vissa fall inte fanns någon som helst framförhållning på regional, kommunal eller lokal nivå för att ta emot de busslaster

som anlände till boendena. Handläggningstiden vid migrationsverket var tidigare 3-4 månader. Detta förlängdes nu till ca 2 år. Det som var tänkt som en tillfällig lösning, blev nu en lång oviss väntan på boendena, utan att någon hade ansvar för sysselsättning eller integration. I detta glapp trädde både kommuner och civilsamhället in.

Kommunernas ansvar i mottagningsfasen är barnens skolgång och ansvar för ensamkommande barn. Skolan och socialtjänsten fick stor roll i ett mottagande där det alltså kunde komma plötsliga besked att stora grupper nya barn redan anlant. De kommuner vi studerade arbetade även aktivt för en kommande integration. Det handlade i första hand om språkundervisning och praktik. I kommunerna sågs flyktingarna främst som en potentiell resurs och ett tillskott till kommunen. Man hoppades att de som beviljats uppehållstillstånd skulle stanna i kommunen. Problem som uppstod beskrevs som praktiska problem, snarare än t ex kulturella, som kunde lösas med t ex bostadsbyggande och utbildningsinsatser.

På regional nivå hade länsstyrelsen ansvar för samordning, tillståndsprövning av boenden mm, och landstinget för en obligatorisk vårdkontakt med alla vid ankomst till länet, vård av barn, mödravård och, för alla, sådan vård som inte kan anstå, samt asyltandvård och asylpsykiatri. Även här beskrev informanterna det som att man med en kraftansträngning lyckats hålla undan det mest akuta. Problem som uppstod gällde, förutom den stora mängden av flyktingar, t ex transporter mellan avlägset belagda förläggningar och vårdcentraler, en föråldrad kommunikationsstruktur mellan landsting och migrationsverk och svårigheten med att arbeta med personer utan personnummer.

Flyktingvägen ledde till ett stort medborgerligt engagemang och en mobilisering lokalt. I de kommuner vi studerade fanns det inget lokalt öppet motstånd mot detta engagemang. Man kan dela in de civilsamhälleliga organisationer som arbetade med flyktingar i tre grupper:

De som uppstod spontant kring mottagandet på en specifik plats (t ex Siljansnäs Hjälper eller Bygden bryr sig – Svärdsjö)

Föreningar som redan tidigare arbetat med liknande frågor som nu utvidgade den grupp de arbetade med (t ex Röda korset, studieförbunden och religiösa samfund)

Föreningar som inte ändrade sin verksamhet, men som fick nya medlemmar (t ex idrottsföreningar)

De två förstnämnda grupperna engagerade sig inledningsvis i verksamheter som att samla, sortera och distribuera kläder, skor och leksaker. Framför allt tog man dock initiativ till sociala kontakter och underlättade för de nyanlända att hantera de utmaningar de stod inför i vardagen, som när man kallats till möte i en centralort men stod utan transport, eller fått ett ICA-kort för att handla mat, men inte visste hur det skulle gå till. Civilsamhället fyllde i de luckor som uppstod mellan regelverk. Man arrangerade även mötesplatser och språkcaféer.

Genom de relationer som utvecklades mellan ideellt engagerade personer och flyktingar påbörjades integrationen till det svenska samhället. Kommunerna stöttade delvis föreningslivets arbete och försökte slussa asylsökande till föreningslivet. Studieförbunden fick ett statligt finansierat uppdrag att bedriva språkundervisning ute på förläggningarna.

Från årsskiftet 2015/2016 fattades beslut som hejdade tillströmningen av flyktingar. I och med detta, och att alltför beslut om uppehållstillstånd fattades stängde migrationsverket ner förläggningar, för att minska kostnader. Flyktingar kunde flyttas till en annan plats i landet med mycket kort varsel. Beslut om uppehållstillstånd kunde innebära att man erbjöds boende i en annan kommun. Detta innebar att relationer mellan ideella krafter och flyktingar hastigt bröts och att kommunernas satsningar på de nyanlända som en resurs för kommunen undergrävdes. Civilsamhällets företrädare visade i allmänhet stor förståelse för de lokala förvaltningarnas ansträngningar, men riktade hård kritik mot migrationsverkets hantering av de asylsökande.

Ideella krafter spelade stor roll för att underlätta för mottagandet, påbörja en integration och fylla i mellan myndigheters ansvarsområden. Detta engagemang byggde på mellanmänniska relationer och personligt engagemang. Migrationsverkets arbete präglades däremot av en ekonomisk rationalitet som innebar att boenden stängdes och flyktingar flyttades för att fylla boenden där det uppstod lediga platser. Det ledde till att de relationer som vuxit fram mellan dem och lokala ideella krafter plötsligt kunde avbrytas. Frågan är om ideellt engagemang kan mobiliseras på samma sätt vid en liknande situation i framtiden. Det samma gäller till del kommunerna. De landsbygdskommuner vi studerade såg flyktingtillströmningen som en potentiell resurs för att stärka underlag för service, arbetsmarknaden och befolkningsunderlaget. Dimensionering och ansvarsfördelning mellan myndigheter och en förståelse för värdet av civilsamhälleliga relationer är avgörande för att klara framtida flyktingströmmar.

Keywords: Flyktingmottagande, Landsbygdsutveckling, Offentlig sektor, Civilsamhälle.

Författare

ARVID STIERNSTRÖM, doktorand i landsbygdsutveckling vid institutionen för stad och land.

KJELL HANSEN, universitetslektor i landsbygdsutveckling vid institutionen för stad och land.

CECILIA WALDENSTRÖM, forskare i landsbygdsutveckling vid institutionen för stad och land.

ERIK WESTHOLM, professor emeritus i landsbygdsutveckling vid institutionen för stad och land. Projektledare.

Innehåll

1	Introduktion	11
2	Genomförande	13
	<i>Definitioner</i>	13
	<i>Den stora tillströmningen 2015</i>	14
3	Flyktningmottagandet i tre Dalakommuner	19
	<i>Migrationsverkets roll vid mottagandet</i>	19
	<i>De regionala myndigheternas roller: länsstyrelsen, landstinget, arbetsförmedlingen och Region Dalarna</i>	23
	<i>Mottagandet i kommunerna</i>	31
	<i>Civilsamhället</i>	42
	<i>Diskussion</i>	45
	Referenser	53
	Bilaga 1: Organisationer och institutioner som vi intervjuat personer vid	55
	Bilaga 2: Sammanställning av Dala-Demokratens rapportering om flyktingsituationen februari–november 2016	57

1 Introduktion

Denna rapport sammanfattar fältarbetet i projektet *Turmoil in the Welfare State? The Refugee Migration Reshapes Rural Sweden* som finansierades med medel från Formas akutbidrag. Akutbidragen avser insamling av data, och rymmer inte medel för analys och publicering. I denna rapport publicerar vi därför fältarbetet.

Situationens akuta karaktär hade betonats i våra kontakter med tjänstemän och politiker på lokal och regional nivå, och framkom även i våra egna studier av medierapporteringen om flyktingtillströmningen. En ström av handlingar tycktes uppstå som ett svar på omedelbara problem och behov. De situationer som uppstod, och de lösningar som utvecklades, tycktes skapa ett tryck på välfärdens olika funktioner på sätt som kunde komma att äventyra etablerade normer för politik och planering. Det verkade inte finnas tid för att följa reguljära arbetsätt för planering och koordinering av flyktingmottagande. Projektets övergripande syfte var därför att följa upp hur den offentliga sektorn på lokal och regional nivå hanterade den stora flyktingtillströmningen under 2015 samt till att undersöka den roll som civilsamhället spelade i olika faser av flyktingmottagandet. Ett av projektets två delsyften var att, för framtida forskning, samla data som belyste mottagandet. Det andra syftet var att ge återkoppling till aktörer som verkar på fältet.

Av projektets två forskningsfrågor syftade den första att kartlägga hur flyktingarna togs emot genom att beskriva offentliga aktörernas handlingar och praxis under mottagandet. Den andra frågan gällde hur ideellt verkande volontärer och civilsamhälleliga organisationer engagerade sig i mottagandet och i de första stegen mot integration. Vi var särskilt intresserade av relationerna mellan civilsamhälleliga organisationers och frivillarbetandes relationer till offentliga aktörer. Hur såg arbetsfördelningen ut? Fanns det fog för att tro att ideella krafter tog över uppgifter från en sviktande offentlig sektor?

Rapporten bygger på intervjuer, observationer och annan dokumentation insamlade i de tre Dalakommunerna Falun, Hedemora och Leksand under 2016. Totalt genomfördes 52 intervjuer med företrädare för de myndigheter som mer påtagligt varit delaktiga i mottagandet, som migrationsverket, länsstyrelsen, arbetsförmedlingen och kommunala förvaltningar, eller som var engagerade i de frivilligorganisationer som arbetat med flyktingmottagandet. Vi har däremot inte försökt fånga de asylsökandes berättelser i detta projekt. Intervjuerna genomfördes oftast på de intervjuades arbetsplatser eller, för de ideellt engagerade, där de var engagerade t ex vid boenden och språkcaféer eller andra offentliga platser. Intervjuerna var ibland individuella,

ibland med flera personer. Vi utlovade anonymisering och återger därför inga namn utan enbart de intervjuades positioner och tjänster. Dessa återfinns i bilaga 1.

Rapporten är upplagd så att nästa avsnitt ger en kort bakgrund, dels vad gäller definitioner och dels om omfattningen av tillströmningen av flyktingar under 2015. Avsnittet tar också upp hur tillströmningen behandlades i pressen samt de politiska beslut som fattades 2015 för att minska antalet flyktingar som kom. Därefter följer sammanfattningen av fältarbetet. I rapportens sista del diskuterar vi problem och svårigheter vi sett i den offentliga sektorn arbete med flyktingmottagandet framför allt i relation till det civilsamhälleliga engagemanget och frivilliga insatser.

2 Genomförande

De termer som används inom flyktingmottagandet beskriver olika typer av flyktingstatus och olika faser i flyktingmottagandet, och ger därmed en förståelse för hur det svenska migrationssystemet är uppbyggt. Efter en genomgång av dessa termer belyser vi utvecklingen av synen på flyktingsituationen 2015 genom en genomgång av hur den behandlades i riksmedia. Kapitlet avslutas med en tematisering av hur flyktingmottagandet togs upp i två Dalatidningar under 8 månader under 2016.

Definitioner

Flyktingar är enligt migrationsverket de som har välgrundade skäl att fly från förföljelse på grund av ras, nationalitet, religiös eller politisk uppfattning, kön, sexuell läggning eller tillhörighet till viss samhällsgrupp. Gruppen omfattar *kvotflyktingar*, som blir placerade i Sverige genom UNHCR. Den största gruppen flyktingar som idag kan söka asyl eller uppehållstillstånd i Sverige är dock s.k. *övriga skyddsbehövande*. Dessa omfattar de som inte kan återvända till hemlandet på grund av väpnad konflikt eller på grund av svåra motsättningar i hemlandet, som känner välgrundad fruktan att utsättas för allvarliga övergrepp eller som inte kan återvända till hemlandet på grund av miljökatastrof.

Flyktingar räknas som *nyanlända* under det att deras ansökan om uppehållstillstånd behandlas. Efter att en person har fått *permanent uppehållstillstånd* (PUT) och vistats i landet i minst fem år kan denne ansöka om svenskt medborgarskap, förutsatt att hen även har levt ett skötsamt liv. Skillnaden mellan medborgarskap och PUT är att medborgare har en självklar rätt att befinna sig i landet, har fullt tillträde till hela arbetsmarknaden (vissa tjänster inom t ex rättsväsende, polis och militär kräver medborgarskap), kan väljas till Sveriges riksdag samt rösta i allmänna val. Med viss variation, beroende på vilken myndighet det rör, så räknas dock personer med PUT som nyanlända 2-3 år efter att de fått sitt uppehållstillstånd.

I juni 2016 antogs en tillfällig lagförändring som har varit kraftig debatterad och ifrågasatt, inte minst från människorättsorganisationer, men också t ex av representanter inom de offentliga institutioner som ingått i denna studie. Lagen, som började gälla från 20 juli 2016, innebar bland annat införandet av *tillfälliga uppehållstillstånd* för särskilda skyddsbehövande som anlant efter den 24 november 2015. De tillfälliga uppehållstillstånden gäller 13 månader åt gången.

Ensamkommande flyktingbarn (EKB) är asylsökande som är under 18 och befinner sig i landet utan kända målsmän eller nära familj. Den 1 mars 2015 instiftades en ny lag som syftade till att förbättra fördelningen av ensamkommande flyktingbarn EKB över landet. De nya rutinerna innebär att kommunerna får ensamkommande flyktingbarn tilldelade via en fördelningsnyckel som sätts av migrationsverket och regleras på länsnivå.

Den stora tillströmningen 2015

Under hösten och vintern 2015 kom hundratusentals människor till Europa på flykt undan krig och fattigdom. De kom främst från Syrien, Irak och Afghanistan. Bakom den snabba ökningen låg ett storpolitiskt spel, som bl.a. innebar att gränskontrollerna försvagades och det blev möjligt för människor att ta sig till Europa, om än ofta med stor fara för livet, bland annat på vägen över Medelhavet.

De europeiska länderna agerade på mycket olika sätt i denna process; några försökte stänga sina gränser helt medan andra såg det mer eller mindre som en plikt att ha en öppen attityd. Bland de senare utmärkte sig framför allt Tyskland och Sverige, som båda är länder med erfarenheter av invandring, om än inte i den skala som rådde under senare delen av 2015. Att det kom flyktingar till Europa var inget nytt, det nya var att det nu under kort tid kom så många. Tabell 1 nedan visar antalet flyktingar som sökt sig till Sverige under åren 2010–2018.

Som framgår av tabell 1 avtog den stora tillströmningen snabbt efter 2015. Detta var en konsekvens av de politiska beslut som fattades för att hejda flyktingtillströmningen och som hängde samman med en oro över vilka effekter ett fortsatt omfattande flyktingmottagande skulle kunna få.

Tabell 1. Asylsökande till Sverige 2010-2018

ÅR	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
TOTALT	31 819	29 648	43 887	54 259	81 301	162 877	28 939	25 666	21 502
Kvinnor/flickor	12 013	10 708	16 142	19 496	26 484	48 149	11 587	10 031	8 573
Män/pojkar	19 806	18 940	27 745	34 763	54 817	114 728	17 352	15 635	12 929
Barn	10 495	9 699	14 151	16 452	23 110	70 384	10 909	8 507	6 329
Varav ensamkommande barn	2 393	2 657	3 578	3 852	7 049	35 369	2 199	1 336	944

Källa: Egen sammanställning efter Migrationsverket, 2019.

Ett tydligt uttryck för denna oro framkom i en intervju med utrikesminister Margot Wallström i Dagens Nyheter 30 oktober 2015 under rubriken *Margot Wallström om bränderna: SD har ett ansvar*. Förutom att kritisera SD:s position och roll i debatten kring flyktingmottagandet uttrycker Wallström, enligt artikeln, samtidigt oro över välfärdssamhällets förmåga att hantera den stora tillströmningen:

Situationen i Sverige bekymrar henne. Det var därför hon talade med Filipstads kommunalråd Per Gruvberger. -De vet inte hur de ska klara sin budget, de har upp till 200 barn som de inte kan placera i skolan nu. Och socialtjänsten går helt på knäna. Kommunalsrådet säger att risken är att det blir en polarisering mellan människor i samhället, som blir farlig därför att den sprider rädsla.

Margot Wallström säger att det finns en punkt då flyktingmottagandet blir en sådan påfrestning på det svenska samhället att vi inte klarar mer:

Jag tror att de flesta känner att vi inte kan upprätthålla ett system där det kanske kommer 190 000 människor varje år, i längden kommer våra system att braka ihop. Och det mottagandet kommer inte att få folkligt stöd. Vi vill ju att det ska vara ett värdigt mottagande av dem som kommer hit.

Flyktingmottagandet genererade inte bara ett omfattande flöde av nyhetstexter, utan speglade också tydliga motsättningar i det svenska samhället. Under rubriken: *Fler vill se ökat flyktingmottagande* berättade DN den 27 september 2015 följande:

Den flyktingvänliga opinionen har stärkts kraftigt på bara ett halvår, visar DN/Ipsos. 44 procent av de tillfrågade anser att Sverige ska ta emot fler flyktingar – en ökning med 18 procentenheter sedan februari. Nära var tredje svensk kan tänka sig att ta emot en flykting i sitt hem.

Samtidigt rapporterades det också om våldsamt motstånd mot flyktingmottagandet, som t ex Svenska Dagbladet 17 oktober 2015: *Skärpt bevakning efter brand på asylboende*:

En gammal skolbyggnad i Onsala i Kungälv började brinna på lördagskvällen. Det var tredje gången den här veckan som ett blivande asylboende eldhärjades. Efter branden utanför Ljungby skärper polisen i Kronoberg nu bevakningen av flyktingboenden.

Den 10 december 2015 kunde Aftonbladet rapportera: *Under torsdagskvällen flyttade de första 12 asylsökande in i det nybyggda tältboendet i skånska Revinge*. För att klara en akut brist på boenden lät myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) bygga ett tältläger på Revingehed, ett f.d. militärt pansarövningsfält utanför Lund. De som flyttade in var ensamstående män. Barnfamiljer och personer med särskilda behov prioriterades till andra boenden. Totalt rörde det sig om ett 20-tal tält som vardera skulle inhysa 12 personer. Tanken var att uppåt 240 flyktingar skulle få plats i lägret.

Även om tältlägret på Revingehed var ett kortvarigt, inslag i flyktingmottagandet så speglar det den pressade situation som de mottagande myndigheterna, främst migrationsverket, befann sig i. Svenskt flyktingmottagande är organiserat så att det är migrationsverket som har ansvaret för flyktingarna under *asylprocessen*, dvs. under den tid då flyktingarnas asylskäl utreds inför ett beslut om uppehållstillstånd eller avvisning. Detta ansvar omfattar i första hand registrering, boende, mat och dagersättning. Flyktingarna kom således till migrationsverkets regionala anläggningar, där pressen av naturliga skäl var störst på den i Malmö men där även andra regionkontor utsattes för kraftigt ökad arbetsbelastning

Flyktingmottagandet kom därmed att ställa höga krav på välfärdsstatens förmåga till anpassning och även på det politiska ledarskapet. Det fanns emellertid helt olika

förutsättningar för politiker att agera, beroende på om de arbetade nationellt eller lokalt. Som en följd av utvecklingen under hösten 2015 ökade till exempel de politiska kraven på jämnare fördelning av de asylsökande mellan landets kommuner. Detta gällde framförallt de ensamkommande flyktingbarnen som, till skillnad från övriga asylsökande, faller under den kommunala förvaltningens ansvar.

Det var en stark oro som låg bakom beslutet om strängare gränskontroller och ID-kontroller som, i stor partiöverskridande enighet, fattades redan vid årsskiftet 2015/16. Motiveringen var att detta behövdes för att klara av att ta hand om alla flyktingar som redan kommit till Sverige och för att hejda tillströmningen av nya flyktingar. Beslutet att stärka den svenska gränskontrollen gav genklang i andra EU-länder. Danmark stärkte t ex sin gräns som en konsekvens av det svenska beslutet. Tillsammans med andra åtgärder, som kraftigt försvårade för flyktingar att alls komma till Europa, avtog tillströmningen av flyktingar snabbt under början av 2016 för att sedan återgå till omfattningen den haft före sommaren 2015. EU:s avtal med Turkiet om dess roll i att begränsa inflödet av flyktingar från Syrien var ett viktigt bidrag. Gräns och ID-kontrollerna förlängs därefter några månader åt gången fram till början av maj 2017, då ID-kontrollerna vid gränsen tas bort för att ersättas med strängare gränskontroller. Gränsen har dock aldrig varit helt stängd, även med de strängare kontrollerna är det möjligt för flyktingar att uppge för polisen att man söker asyl och därmed få tillträde till landet.

Under sommaren 2016 instiftades ytterligare två lagar som påverkade de asylsökande. Den första, som började gälla från den 1 juni 2016 innebar att en person som fått avslag på sin asylansökan inte får fortsatt bistånd när denne fått ett utvisningsbeslut som börjat gälla, eller efter det att tiden för frivillig avflyttning gått ut. Syftet var att påskynda avvisade personers utresa från landet. Den andra lagen som antogs sommaren 2016 gällde det redan nämnda beslutet om tillfälliga uppehållstillstånd. Samma lag minskar även möjligheterna till anhöriginvandring. I våra intervjuer var representanter från såväl Region Dalarna, Länsstyrelsen, Migrationsverket som Arbetsförmedlingen oroliga för denna förändring. Man menade att den kan komma att försvåra integrationsarbetet genom att personer med tillfälliga uppehållstillstånd avstår från att delta i olika integrationsåtgärder. Några av de talade med befarade också att åtstramningen kan få konsekvenser för hur vi i Sverige förhåller oss till mänskliga rättigheter, något som kan underblåsa social oro och göra samhället ”kallare”.

Rapporteringen om flyktingmottagandet i Dala-Demokraten och i Dalarnas Tidning februari till november 2016

Om rikspressen ofta var fokuserad på de påfrestningar som det stora flyktingmottagandet innebar så var tongångarna i lokalpressen ofta mer nyanserade. I en genomgång av Dala-Demokraten och Dalarnas Tidnings rapportering kring flyktingsituationen under perioden februari till november 2016 kunde vi hitta ett knappt sextiotal uppslag med anknytning till flyktingsituationen i Dalarna (se bilaga 2). I huvudsak kan rapporteringen sorteras i fem olika slags berättelser:

1. Berättelser om integrationsinsatser och möten mellan asylsökande eller nyanlända, och den lokala befolkningen. Här står reportage om idrott ut som särskilt positiva och de förekommer också i betydligt högre grad än berättelser från övriga civilsamhället. Utöver de specifika reportagen om mötet mellan nyanlända och civilsamhället så återkommer flyktingar också i andra reportage.
2. Berättelser om de utmaningar som samhällsplanering och politik ställs inför när de nu måste hantera asylboenden, skola, omsorg, HVB hem osv. men också om lösningar på dessa problem. I dessa artiklar syns både stressen och engagemanget inom den offentliga sektorn. Hit räknar vi även de artiklar som behandlar konsekvenserna av de olika boendeformernas avveckling i takt med att fler flyktingar får sina beslut om uppehållstillstånd.
3. Flyktingsituationen återkommer också i flera artiklar som exempel på hur den lokala politiken fungerar. Ledare och reportage om politiska händelser, såsom stämmor, konferenser eller granskningar av lokalpolitiker presenteras i ljuset av flykting- och asylopolitiken, ”flyktingfrågan” eller ”flyktingkrisen”. I dessa artiklar blir flyktingmottagandet en fond för att diskutera eller utvärdera både real- och idépolitiska ställningstaganden.
4. Berättelser om svårigheter för de nyanlända/asylsökande som hänger samman med det offentliga samhällets regler och styrning.
5. Berättelser om kriminalitet där flyktingar är inblandade.

Sammantaget kan man säga att lokaltidningarna beskriver hur flyktingarna blir en del av lokala kontexter och att de diskuterar hur lokala förhållanden påverkas av flyktingmottagandet. I genomgången fann vi inga artiklar som handlade om ett eventuellt lokalt motstånd mot engagemanget i mottagandet av människor på flykt.

3 Flyktingmottagandet i tre Dalakommuner

Redovisningen av fältarbetet i detta avsnitt följer delvis mottagningsprocessen. Det börjar därför med migrationsverkets mottagande och fördelning av flyktingar över Sverige. Därefter beskriver vi hur detta togs sig uttryck i Dalarna, först på regional nivå och sedan i de tre kommuner vi studerade.

Migrationsverkets roll vid mottagandet

Asylsökande som anländer till Sverige tar i regel själva kontakt med migrationsverket för att registrera sig som asylsökande. Den som registreras får ett LMA-kort¹ med foto och personuppgifter. Migrationsverket har flera kontor fördelade över landet men de som i första hand hanterar asylansökningarna finns i Boden, Flen, Gävle, Göteborg, Malmö, Norrköping och Stockholmsregionen. De flesta asylsökande som kom under 2015 anlände till Malmö via Danmark. Stora grupper kom även till Göteborg och Stockholm och på Stockholms Central upprättades det t ex särskilda mottagningsstationer när inflödet var som störst.

Den som söker asyl placeras i första hand på ett *ankomstboende*, i anslutning till den plats där de först anmälde sig, i väntan på att de skall få plats på ett *anläggningsboende* (ABO) eller ordna *boende på egen hand* (EBO). Eget boende uppstår oftast genom att den asylsökande har kontakter i landet och kan därigenom ordna boende. Migrationsverkets anläggningsboenden finns utspridda över hela landet och den asylsökande kan i regel inte styra var man hamnar.

Ökningen av asylsökande under 2015 medförde platsbrist på migrationsverkets boenden. För att hantera detta gjorde migrationsverket omfattande upphandlingar av entreprenörer som kunde tillhandahålla boendeplatser. I vissa fall hyrde dessa entreprenörer in sig i en fastighet, i andra fall ägde de fastigheten. En upphandlad entreprenör får ersättning för att driva boendet och migrationsverket fungerar som kontrollinstans. Migrationsverket kan även hyra in sig i fastigheter och betalar då

1 LMA står för Lagen om Mottagande av Asylsökande

enbart hyra till fastighetsägaren men driver boendet i egen regi. Vid öppnandet av ett boende sker förhandlingarna i första hand mellan migrationsverket och entreprenören. Den kommunala förvaltningen hanterar i vanlig ordning tillstånd avseende miljö, livsmedel och brandskydd men har i övrigt inget inflytande över mottagandet.

Till skillnad från asylsökande vuxna och familjer, som sorteras in under migrationsverkets ansvarsområde och de anläggningsboenden de befinner sig på, har de ensamkommande flyktingbarnen en mer direkt kontakt med de kommunala förvaltningarna. När ett barn ger sig till känna i en kommun, räknas denna kommun som barnets ankomstkommun och den lokala socialtjänsten får ansvar för barnet, men barn kan dock också bli placerade i en kommun av migrationsverket. Det förekommer också att kommuner hyr s.k. HVB- eller familjehem i andra kommuner. HVB-hem är *Hem för Vård eller Boende* och omfattar vårdinsatser för de som bor där. Familjehem innebär boende hos godkända familjer.

Migrationsverkets regionala kontor: att hitta boende

I Dalarna är migrationsverkets kontor en s.k. mottagningsenhet, dvs. de hanterar inte några asylansökningar på plats, utan har ansvar för verksamheten från det att de asylsökande har fått LMA och ska placeras ut på boende. Under den senare delen av hösten 2015 var bristen på boende så svår att asylsökande som kom till Malmö placerades på bussar som for norrut utan någon färdig destination. I flera intervjuer har det framkommit att man räknade med att ett boende blev tillgängligt under bussresans gång.

Vid migrationsverkets kontor i en av de kommuner vi besökte berättade man t ex att hela personalen, oavsett vilken avdelning man egentligen tillhörde, under denna hektiska period arbetade med att hitta förläggningar till flyktingar, som alltså redan kunde vara på väg från Malmö i buss. En av de intervjuade reste under hösten 2015 runt för att hitta möjliga boenden. Målet var att se till att det fanns tak över huvudet och mat. I sin beskrivning av detta arbete hänvisar han till behovet att avlasta kollegorna i Malmö, dvs. att hjälpa den egna organisationen. Samma person beskrev migrationsverket som helhet som en operativt orienterad myndighet, en dragspelsorganisation som kan utökas och minskas allt efter behov. Sedan hösten 2015 hade de, vid intervjutillfället nästan dubblat sin arbetsstyrka centralt, från 4 000 till 8 000 anställda.

Trots prognoser och omvärldsbevakning upplevde man början av hösten 2015 som en chock vid kontoret. En kollega, som anställdes i augusti 2015 och bara hade arbetat i någon vecka innan ”det brakade loss”, hade ansvar för boendena och hade därmed en central roll i mottagandet i Dalarna. Personalen vid det regionala kontoret berättade att arbetet skedde i nära kontakt med upphandlingsavdelningen på migrationsverket i Norrköping, där ärenden om boenden behandlas. Eftersom antalet flyktingar ökade så mycket och så snabbt fanns ingen framförhållning i fråga om boenden. Kommunerna hade visserligen ett fåtal evakueringsbostäder som kunde utnyttjas, men bara under kort tid eftersom dessa ju behövs för andra akuta händelser i kommunen. I övrigt var det mycket ont om offentligt ägda lokaler, som kunde utnyttjas som förläggningar för asylsökande, bl a som ett resultat av tidigare insatser hos kommuner och stat att göra sig av med offentligt ägda anläggningar.

Förläggningarna: nya relationer och nya uppbrott

Migrationsverket behövde därför snabbt ge sig ut på den privata bostadsmarknaden för att hyra anläggningar: turisthotell, stugbyar, nedlagda skolor, scoutgårdar, nedlagda militärförläggningar osv. Det fanns redan en del avtal med leverantörer av boenden och dessa aktiverades snabbt. Samtidigt slöts många nya avtal, vissa utan att man ens i förväg inspekterat boendena. Den pressade situationen innebar även att man nästan aldrig hann informera vare sig kommun eller lokala invånare om vad som var på gång. Detta medförde väldigt korta ställtider för såväl myndigheter som andra aktörer som berördes av öppnandet av ett boende. I Dalarna gick man från ca 10 boenden till 40, varav ett – den f.d. militära anläggningen vid skjutfältet Trängslet i Orsa kommun – drevs i migrationsverkets regi. Liksom i de intervjuer vi gjorde med företrädare för kommunerna, beskrev de vi talade med vid migrationsverkets kontor att etableringen av nya boenden ofta föranledde en viss oro i lokalsamhällena, men att denna oro försvann när de asylsökande väl anlät.

Om kommuner och lokalbefolkning kunde känna sig illa informerade kunde det nog inte mäta sig med hur flyktingarna själva upplevde situationen. Eftersom ingen i förväg riktigt visste vart de var på väg, kunde de asylsökande inte informeras eller förberedas på vad de skulle möta när de till sist kom fram till sitt tillfälliga boende. Föga förvånande uppstod också en hel del situationer där de asylsökande protesterade mot vad de ansåg vara för isolerade förläggningar. Exempelvis kunde Dalarnas Tidning rapportera följande 26 oktober 2015:

Flyktingar anlände under söndagskvällen till Limesforsen mellan Malung och Sälen, men ville inte gå av bussen då de var missnöjda med placeringen.

Under söndagskvällen anlände två bussar med 60 asylsökande till Lima stugby i Limesforsen där de skulle bo. Flyktingarna är från Syrien och Irak och kommer närmast från boenden i Orsa och Uppsala.

– De säger att vi ska bo här, men det passar inte alla oss. Vi har barn och en gravid kvinna, det är för kallt, det finns inga affärer och ingen doktor så det är inte passande för oss att bo här, säger Hadeel Waez, asylsökande från Syrien.

Som i många liknande fall är det oklart vad som orsakade protesterna. Var det känslan av obehag över att placeras ”långt inne i skogen” eller var det för att de som hjälpt dem på resan utlovat något helt annat än det som mötte dem? Under den första tiden uppstod på vissa håll också protester mot maten på förläggningen. De här protesterna var emellertid övergående, inte minst eftersom man vid de flesta boendena försökte anpassa sig och finna kompromisser med de boende.

För entreprenörerna var etableringen av boendena lönsamma uppdrag. Redan under 2016 minskade dock mottagandet samtidigt som allt fler av de boende hade fått uppehållstillstånd eller avvisats. Som följd av detta blev flera boenden som öppnades under hösten 2015 inte upphandlade igen när kontrakten omförhandlats, utan stängdes, och de boende flyttades för att fylla upp andra boenden där det blivit lediga platser.

Att boenden stängdes orsakade i sin tur missnöje på många håll, dels för att arbetstillfällena försvann, och dels för att de asylsökande flyttades från den plats där de börjat etablera sig. Därmed bröts de relationer upp, både till lokala aktörer och till

andra asylsökande, som man skapat under tiden på förläggningen. När migrationsverket beslöt att stänga anläggningen i Limedsforsen, som nämndes i exemplet ovan, under tidig höst 2016, uppstod nya protester men denna gång mot att man skulle behöva flytta därifrån. I vissa fall ledde nedläggningarna till att de asylsökande inledningsvis vägrade att flytta men också att föreståndare/personal vägrade att stänga boenden, trots att de inte fick fortsatt stöd från migrationsverket.

Även om migrationsverket lyckades hitta boenden till alla, i vissa fall med hjälp av evakueringsbostäder, så var det boenden som var anpassade till den normala handläggningstiden för ett asylärende, dvs. på cirka två till fyra månader. Med den kraftigt ökade tillströmningen sprack dessa handläggningstider rejält. Dels berodde detta helt enkelt på mängden nyanlända, dels på att stora delar av den personal som normalt handlade asylärenden nu ingick i organisationen för att ordna fram boenden. De flesta nyanlända kom därmed att finnas kvar på boendet minst ett år innan ärendena kunde börja avgöras. Vad som fanns att göra på boendena under den långa väntetiden varierade med föreståndares och entreprenörers engagemang och med i vad mån det lokala civilsamhället eller kommunen engagerade sig.

De privata entreprenörer som stod för driften av boendena hade oftast anställda platschefer som skötte den dagliga verksamheten. Föreståndaren för ett asylboende som ägdes av Bert Karlssons företag Jokarjo berättar hur vardagen för de asylsökande såg ut och vilka utmaningar som fanns i den dagliga driften vid det boendet. Hon lyfter att det har varit viktigt att kunna samarbeta med kommunen och civilsamhället. Det var särskilt föreningslivet som utgjorde ett verkligt stöd för de boende. Genom att samarbeta med tre olika lokala civilsamhälleliga grupperingar hade man kunnat ge asylsökande kläder, fritidsaktiviteter och hjälpt till med logistik. Boendet stod för mat, husrum och ordnade till viss del egna aktiviteter. Kommunens samordnare besökte också boendet en till två gånger i veckan för att kartlägga de asylsökandes kompetenser, i hopp om att lättare komma igång med praktikplatser och arbete. Föreståndaren berättar vidare att det oftast var lugnt på boendet men att det då och då kunde uppstå konflikter, delvis till följd av trångboddheten eller som följd av utvisningsbeslut. Som föreståndare fick hon hantera både små och stora ärenden för att hjälpa de boende. Det finns en oro hos de asylsökande på grund av vad hon beskriver som ”systemets otydlighet eller osäkerhet” vilket leder till problem för dem. Föreståndaren hade ett förflutet som vårdare inom psykiatri och var dessutom även aktiv inom Hela Sverige Ska Leva och liknade bygdeorganisationer. Detta var en typ av förankring som skapade goda och starka relationer till lokalsamhället, vilket säkerligen bidragit till att detta flyktingboende hade tagits så väl emot i lokalsamhället.

De regionala myndigheternas roller: länsstyrelsen, landstinget, arbetsförmedlingen och Region Dalarna

Myndigheter, på såväl regional och kommunal nivå, ställdes inför stora utmaningar, inte minst under den första tiden när det inte fanns några upparbetade rutiner och arbetsätt för flyktingmottagandet.

I Dalarna drog länsstyrelsen nytta av den redan etablerade plattformen *Vägen in*, vilket är en regional överenskommelse för integrationsinsatser, som förvaltas av Region Dalarna. Företrädare för Region Dalarnas samordningskansli för *Vägen in*², berättar att verksamheten började redan 2006 och byggde ett nätverk mellan de kommunerna i länet som hade asylmottagningar. Från regionen pekar man på hur detta blev en plattform vars relevans ökade i samband med flyktingvågen. Sedan 2014 hade intresset för samverkan inom plattformen ökat och i och med att trycket på samtliga kommuner i länet ökade 2015, ökade också behovet och efterfrågan på samordning. Från att ha engagerat främst Borlänge, Avesta och Hedemora kommuner, som redan innan 2015 hade ett förhållandevis högt mottagande, blev flyktingmottagandet alltmer av en regional fråga. Den tilltagande flyktingströmmen hade skapat incitament för länets samtliga kommuner att hitta former för samverkan kring migration och integration. Kansliet utformade en avsiktsförklaring för hur man regionalt ville arbeta med integration, från asylansökan till de nyanländas första år. Avsiktsförklaringen undertecknades av länets kommuner, länsstyrelsen, arbetsförmedlingar, landsting, region och migrationsverket.

Länsstyrelsens roll i mottagandet

Vid länsstyrelsen uppgav man att man hade varit relativt väl förberedd för att hantera den nya utmaningen, dels på grund av *Vägen in*, och dels eftersom man tidigt hade haft kontakt med migrationsverket och märkt ökningen i antal asylsökande redan året innan.

I september 2015 deltog länsstyrelsen i Dalarnas län tillsammans med andra län och myndigheter i en telefonkonferens med myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) och migrationsverket om flyktingmottagandet. Under mötet upplevde man, enligt de vi talat med, att det rädde en oklarhet om vem som ägde frågorna. Samtidigt stod man inför en situation som tycktes förvärras allt medan september gick. Därför började man förbereda sig vid länsstyrelsen, först genom att tillsätta en samordningsansvarig och när man insåg att det inte räckte till så tillsattes även en stab, vars huvudsakliga uppgift var att arbeta med information och samordning. Samordningsstaben löd direkt under länsledningen och arbetade med samordning,

2 <http://www.regiondalarna.se/wp-content/uploads/2016/03/Folder-Vagen-in-2015-2020.pdf>

omvärldsbevakning och krishantering gentemot länets regionala och kommunala organisationer.

Den samordning som länsstyrelsen genomförde bestod av att samla länets kommuner till telefonkonferenser för att ha veckovisa avstämningar med de kommunala instanser som hade det övergripande ansvaret för att bevaka asylmottagandet. Tidigare utgjorde kommunerna mer av självständiga öar, men under denna period var det lättare att samla kommunerna för att skapa gemensamma mål, erfarenhetsutbyte och uppföljningar av hur flyktingmottagandet utvecklades.

Denna form av beredskapsorganisation som på detta sätt upprättades, följde till stor utsträckning de planer för krishantering som man utvecklat genom återkommande övningsscenarior. Under oktober stod det klart att den ordinarie organisationen av flyktingmottagandet inte längre maktade med att hantera de krav som flyktingströmmen ställde. Flera av myndigheter gick, liksom migrationsverkets kontor, under hösten 2015 därför in i beredskapsläge, dvs. stora delar av organisationen styrdes om mot att lösa just flyktingmottagandet. Också vid länsstyrelsen märkte man det ökade trycket och man gick över till beredskapsorganisationen under oktober 2015. Detta var första gången migration och krishantering, fördes samman, vilket inledningsvis ledde till en viss friktion. Beredskapsläget upprätthölls till dess att flyktingvågen bedarrat, efter det att EU:s avtal med Turkiet upprättats och de svenska gränskontrollerna skärpts. Då avslutade myndigheterna de beredskapsorganisationer som upprättats och återgick till den reguljära verksamheten. I början av sommaren 2016 uppgav beredskapsstaben på länsstyrelsen i Dalarna dock att man fortfarande arrangerade telefonkonferenser för att stämma av hur arbetet med asylmottagandet och integration utvecklas i länets kommuner.

De vi intervjuat betonade också att arbetet gick enligt fastlagda rutiner, och att det inte var någon kris. Det fanns inget i det man sa som skulle kunnat signalera att systemet var nära att kollapsa. Även om flyktingströmmen var en stress för systemet, var det något som gick att hantera. En av de vi intervjuat i länsstyrelsens ledning sa sig vara mer orolig för de protektionistiska och högerextrema tankeströmningar som drar näring ur flyktingsituationen och såg detta som ett betydligt större potentiellt hot än de 8000 asylsökande som befann sig i Dalarna vid tiden för intervjun. Istället, sa den vi intervjuat, kommer dessa människor, i den mån de får asyl, inte vara något som kommer belasta regionen. Du utgör snarare, fortsatte den vi talade med, en tillgång och att man i många glesbygdskommuner sett att mottagandet fått dem att blomma upp, med arbetstillfällen och ny befolkning.

Samtidigt påpekade de vi talade med, att det fanns en viss oro i kommunerna när till exempel polisiära resurser hade flyttats om i hela landet för att bevaka gränsen istället för att vara närvarande lokalt. Till detta kom, sade man, de konflikter som uppkom då trångboddhet och osäkerhet ledde till bråk och problem runt boenden. Det fanns en oro över att asylmottagandet ska läggas till andra sociala problem i samhället. Därför betonades det förebyggande arbetet och integration som väldigt viktiga: ”Målet är inte att släcka bilar eller få ner antalet som brinner, målet är att de aldrig tänds på.”

Ledningen vid länsstyrelsen ansåg överlag att flyktingmottagandet var positivt för Dalarnas län. Den största utmaningen var, vid intervjutillfället, dels arbete och dels

bostäder; det fanns helt enkelt inte tillräckligt med hus. Flyktingmottagandet hade emellertid visat att det finns elasticitet i systemet, och att länsstyrelsen kan hantera utmaningar, även om man tillfälligt måste prioritera ned vissa områden. ”Vi har lyckats med det. Krisen är ingen kris för Dalarna, det har varit en ansträngning, men det är flyktingarna som är i kris, inte vi.”

Länsstyrelsens ledning betonade därutöver att engagemanget från civilsamhället betytt mycket, men också att det varierat över tid. Den starkaste mobiliseringen skedde i samband med att fotot på den lille pojken Alan Kurdi, som hittats död på en strand, spreds. Bilden fick enorm effekt, även i Dalarna. Sedan dess hade engagemanget för flyktingarna svalnat lite, ansåg man. Samtidigt var man noga med att påpeka att man inte kan vältra över samhällsansvar på den ideella sektorn.

Landstingets roll

Landstingens roll i flyktingmottagandets första faser består framförallt av att tillhandahålla den sjukvård som de asylsökande har rätt till. Synpunkterna på hur man arbetade med detta, främst under 2015 och i början av 2016, i detta avsnitt bygger framför allt på intervjuer med tre personer: hälso- och sjukvårdsdirektören vid tiden för undersökningen, en tjänsteman med ansvar för samordning av asylfrågor, och en barnmorska.

På stabsnivån inom Dalarnas landsting började man redan före 2015 aktivt arbeta med att möta ambitionerna i plattformen *Vägen In*, genom att samordna de inom vården som arbetar med de frågor som plattformen hanterar. Hälso- och sjukvårdsdirektören underströk att för vården i Dalarna är mottagandet av flyktingar inget nytt, de har en lång erfarenhet av detta och vet vilka kompetenser och resurser som behövs.

Landstinget arbetade aktivt med att upprätta rutiner och med att undersöka hur man skulle precisera ”vård som inte kan anstå” dvs. den vård som alla i samhället har rätt till. I samband med detta diskuterades även hur de skulle hantera vård till papperslösa. En organisering för detta hade vuxit fram, i huvudsak koncentrerad till södra Dalarna, som i hög grad byggde mycket på erfarenheterna, framför allt bland sjuksköterskor, från flyktingströmmen i samband med Balkankriget under 1990-talet. Vid landstinget ansåg man att det fanns ett behov att utvidga verksamheten över hela länet, särskilt under tiden strax före den stora tillströmningen 2015. Nu finns det ett nätverk, med samordnare och med erfarna sjuksköterskor över hela länet.

Sjukvårdsdirektören påpekar att erfarenheter från framför allt vården i Hedemora bidragit till hur man lade upp arbetet. I Hedemora hade man samlat de erfarenheter som sjuksköterskor fått efter att under lång tid ha mött sjukvårdssökande från asylboendena i Hedemora, Borlänge och Avesta. De hade byggt upp en halvformell specialistkompetens för att möta asylsökandes behov. I intervjun använder sig sjukvårdsdirektören återkommande av ordet ”besjälad” för att beskriva hur personalen engagerat sig för de asylsökande. De har varit väldigt viktigt att ha erfarna sköterskor som brunnit för uppgiften, menar sjukvårdsdirektören. Trots detta uppstod det flera extraordinära situationer när flyktingströmmarna var som starkast.

Vid landstinget fanns även en central samordnare för asylfrågor. Denne arbetade

främst med att koordinera de insatser inom vården som riktas mot asylsökande och tillträdde sin tjänst 2014. Uppgiften var att i första hand arbeta med att lösa de problem som uppstått i samband med den sneda fördelningen av de 2 000 asylsökande som fanns i länet redan under 2013. När flyktingvågen kom förändrades emellertid uppdraget och kom att kretsa kring homogenisering av alla länets vårdenheters arbete med flyktingarna och med att utforma en standard i den hjälp som ges. Tidigare hade detta skett ganska informellt, genom engagerade sjuksystrar och annan personal, men på grund av det ökade trycket uppkom ett behov av att strama upp detta.

Eftersom alla asylsökande har en obligatorisk vårdkontakt när de kommer till länet, har de också relativt lätt att få tillgång till vården. I samordnarens berättelse finns det dock mycket som blottlägger ett system som inte har varit anpassat för de stora volymer av människor som plötsligt dök upp under hösten 2015. Många av de rutiner som fanns upprättade för att kommunikationen mellan till exempel migrationsverket och landstingen var beroende av en föråldrad kommunikationsinfrastruktur, som gjort kontakterna långsamma och omständliga. Ett annat problem var att många asylsökande flyttats mellan olika län och att det då uppstått problem med att följa upp tidigare vårdinsatser eftersom det finns olika rutiner i olika län och det inte finns tillgång till ett fungerande folkbokföringssystem. Uppföljning av hälsoundersökningar görs exempelvis inte i Stockholms län men väl i Dalarnas. Många av problemen kan härledas till avsaknaden av personnummer. Det gör att personerna inte blir spårbara och att man inom vården upprättar nya, tillfälliga journaler för varje besök. För de ensamkommande barnen blir detta även en fråga om ersättning för vårdgivaren, då det inte alltid är klart i vilken kommun som barnen är hemmavarande. Exempelvis har Djursholm nästan alla sina ensamkommande flyktingbarn boendes i andra kommuner.

Trycket var störst på mödravården, barnavården och tandvården, där det har varit stor efterfrågan hos de asylsökande, samtidigt som det varit svårt att rekrytera personal. Detta var något som sjukvårdsdirektören trodde gällde för hela landet. Det rådde särskild brist på tandhygienister vilken en av de intervjuade anser ansåg borde kunna åtgärdas med tydligare politisk ledning och stöd från staten. Det stora problemet är dock inte pengar. Landstinget fick 63 miljoner att fritt göra prioriteringar med, utan det stora problemet är bristen på personal. Psykiatrin var vid tillfället för intervjun inte särskilt ansatt, men man förberedde sig för att kunna hantera ett ökat tryck i framtiden. På Barn- och Ungdomspsykiatrin (BUP) såg man redan en ökad ström av ungdomar. Liksom i den övriga välfärdsförvaltningen fanns det en tröghet i systemet, de nyanlända hade helt enkelt inte kommit så långt genom systemet ännu så att det märktes i alla delar av vården. Apatiska barn hade dykt upp igen efter att det inte förekommit på 10 år. Det har varit svårt att hantera deras problematik i den överbelastade barnavården, och ingen instans har riktigt tagit ansvar för dem vilket fick sjukvårdsdirektören att skämmas. ”Skolan är fantastisk på att fånga upp psykiska problem men de undrar ju vad vi håller på med”. Nu finns det särskilt namngivna personer som arbetar med detta på BUP.

En viktig fråga som samordnare betonade var transporter. Vården är förhållandevis centraliserad i länet, samtidigt som de asylsökande ofta befinner sig på boenden ute i kommunernas småorter. Asylsökande har svårt att på något smidigt sätt ta sig till

och från vårdgivaren och är ofta hänvisade till sjuktransporter, som då blir extra belastade. Här tycks det vara oklart vem som skall betala för resorna och vilken form av transport de asylsökande har möjlighet att utnyttja. Ibland är det möjligt att ta sig till vårdcentralen, men inte därifrån med hjälp av taxi. De asylsökande är då hänvisade till buss, men de vet inte hur de ska kunna resa med bussarna eller så har de inte råd med resan. Det gör att vårdpersonal får lägga ned tid på att vara reseplanerare åt de asylsökande, vilket gör att de får svårare att hinna med andra sysslor.

I intervjun berättade samordnaren också om att det fanns upplevelser av att de asylsökande var många, tog mycket plats och bråkade med personalen när det kom till vårdcentralen. Vid sådana utsagor brukar de undersöka vilka som har besökt vårdcentralen under dagen och flera gånger har det visat sig att det egentligen inte har varit särskilt många besök från asylsökande, men att personalen likväl har upplevt det så. Ett skäl till detta är att asylsökande, bl a på grund av språkproblem, blir särskilt uppmärksammade och att det därmed blir lätt att överskatta hur många de är.

Sjukvårdsdirektören lyfte fram situationen vid vårdcentralen i Älvdalen, inom vars område anläggningen i Trängslet låg som särskilt utmärkande. På en mycket kort tid dök 400 nya vårdtagare upp, som skulle hanteras av den lilla vårdcentralen. De fick använda all befintlig personal för att hantera hälsosamtalen, dvs. den första kontakten som de asylsökande har med vården. Hälsosamtalen är en viktig del av kartläggningen av asylsökandes hälsa. Det var dock svårt att genomföra grundliga samtal på grund av trycket av sökande, så där fick de göra prioriteringar, som till exempel att fokusera särskilt på vaccinationer och på att kartlägga trauman. När vi genomför intervjun med sjukvårdsdirektören säger denne att de ”nästan är ikapp” med hälsosamtalen. Samtidigt som vårdcentralerna genomför dessa samtal bedrivs ju den vanliga primärvården parallellt.

Vid en annan vårdcentral berättar en barnmorska att det praktiska arbetet med vårdgivning helt kom att förändras i och med det stora flyktingmottagandet. Detta gällde inte minst förlossningsvården. En barnmorska berättade att det visserligen fanns en medvetenhet om den stundande situationen men inte någon närmare beredskap i form av personal och rutiner. Hon beskrev situationen som kaotisk och hon upplevde att mödravården, vilken är ett av de områden som särskilt omfattar de asylsökande eftersom det är vård som inte kan anstå, drabbades av ett slags tunnelseende. Som följd fick delar av deras ordinarie verksamhet stryka på foten. Hit räknar hon informationsarbete på skolor, utrymme för gemensam planering och folkbildningsarbete. Det fanns även en önskan att få möta de asylsökande på deras boende för att skapa kontakt, erbjuda sexualundervisning och bidra till integrationsarbetet, något som då, under hösten 2015 och den tidiga våren 2016, inte var möjligt. Det ökade trycket ledde till att vården inte hann med att organisera sig kring gemensamma rutiner, ge varandra stöd eller råd. Istället löste man problemen allt eftersom de uppstod och efter bästa förmåga. Man fick gå efter sitt sunda förnuft och hoppas på att det skulle gå bra. Situationen gav inte utrymme för andrum och emellanåt så ledde tröttheten till slitningar och friktion inom personalstyrkan. När det vid intervjutillfället, hösten 2016, fanns möjligheter och resurser att arbeta uppsökande med flyktingarna har istället migrationsverket valt att stänga ned boendena i Orsa och Älvdalen, vilket den intervjuade tycker är tråkigt.

Nu när det skjutits till resurser så är det för sent och på sikt tror hon att de kommer vara tvungna att varsla nyanställda.

Utöver det tryck som en plötslig ökning av en relativt ung population har inneburit för mödravården, har också särskilda nya krav uppkommit i samband det nya slag av vårdsökande som de asylsökande utgjorde. Dels har det funnits utmaningar kring kommunikationen, där bristen på tolkar och kännedom om det svenska systemet har lett till att vissa ärenden tar lite extra tid. Dels har det funnits både ett uppdämt behov och en viss oklarhet kring när man ska söka vård, vilket har gjort att frekvensen av kontakter har varit högre hos de asylsökande än hos den inhemska befolkningen. Dessutom befinner sig flyktingarna i olika stadier i sin graviditet eller sitt föräldraskap, men saknar både journaler och tidigare erfarenheter av det svenska sjukvårdssystemet, vilket gör att det blir svårare att planera för den vård som behövs. Även den barnmorska vi talade med, tar upp att det har varit problem med vårdtransporter. Hon berättar bland annat hur nyförlösta kvinnor blivit hänvisade att resa med de regionala bussarna mellan Falun och Älvdalen med sina nyfödda barn, kanske som mest två dygn gamla. Nyligen har det dock beslutats att de asylsökande som har en lång resa hem efter förlossning har rätt till sjuktransport.

De asylsökandes utsatthet och isolering har gjort att relationen mellan patient och vårdgivare blivit än starkare och viktigare. Patienterna frågar om hur hon och hennes familj mår, är intresserade av att småprata och vill gärna ha kontakt utöver det rent professionella mötet. Inom mödravården är det vanligt att man som barnmorska bygger en långvarig kontakt med sina patienter när man följer dem genom deras graviditet och till viss del även efter att barnet fötts. Därför känns särskilt sorgligt när personerna blir omflyttade och försvinner, från ena dagen till den andra, när migrationsverket omförhandlar avtalen med sina boenden.

Sjukvårdsdirektören säger sammanfattningsvis att det under hösten 2015 fanns ett par veckor då det var väldigt skakigt, men därefter fungerade rutinerna kring beredskap och krishantering bra. Hon anser att flyktingvågen delvis haft en vitaliserande effekt och att landstinget har utvecklats som organisation. Det här är en framtid som vi måste hantera, fortsätter den intervjuade, mängden människor på flykt kommer inte att minska. Därför att det viktigt att kommunicera att vi klarar detta, att visa att vi står upp under trycket. Den stora utmaningen nu är att se hur vi håller kunskapen om hur man bäst arbetar med beredskapssituationer och asylsökande vid liv.

Även den barnmorska vi talade med betonar att är viktigt att ”vi lär oss av det arbete som vi har gjort under denna tid” och hoppas att landstinget tar lärdom kring hur de behöver arbeta i framtiden, ifall situationen återupprepar sig. Hon lyfter fram att hon tycker att ledningen på vårdcentralerna borde ha tagit tydligare initiativ för att underlätta organiseringen. Till exempel kunde de ha erbjudit övertid mot att personalen stannar två timmar extra för att reflektera över hur de bäst hade kunnat hantera situationen, något som hon efterfrågat under de mest ansträngda månaderna. Hon säger att det har gått, för att ”det måste ju gå”, men också för att det har funnits extra hjälp från civilsamhället, särskilt genom ett omhändertagande av nyblivna mödrar genom till exempel *baby bags*.

Även om man såg att det fanns kompetens hos de nyanlända fanns det inte tid att arbeta med integration och Regionens plattform *Vägen In* då, utan det är ett arbete som får ta vid nu, sade sjukvårdsdirektören. Landstinget har en person som särskilt arbetar med det, men det gick lite trögt, enligt intervjun. Det fanns också ”spontana” initiativ som landstingsvården i Fredriksberg, där man ordnat praktikplatser för asylsökande. En utmaning när det gäller att kunna anlita de asylsökande är bristen på språkstöd. Kraven på språkkunskap inom vården försvårar rekryteringen, och språkraven har nu dessutom höjts.

Arbetsförmedlingen

När en asylsökande får uppehållstillstånd börjar en etableringsfas som arbetsförmedlingen ansvarar för. Avsikten är underlätta ett inträde på arbetsmarknaden för de som är mellan 20 och 65 år. I denna fas påbörjar det egentliga integrationsinsatserna. Kompetenser, möjligheter och intressen kartläggs, vilket leder till en aktivitetsplan som t ex kan omfatta studier i svenska eller annan utbildning, praktik, validering av kompetenser eller att helt enkelt söka jobb. Arbetsförmedlingen kan även anvisa en kommunplacering, dvs. att man ska flytta till en viss ort för att boende- och arbetsmarknad är mer gynnsamma där.

Arbetsförmedlingen är en statlig myndighet som lyder under arbetsmarknadsdepartementet och som är indelad i tre regioner och tio marknadsområden. 2016 hade man 280 lokala kontor i hela landet. Dalarnas län ingår i marknadsområdet Västra Svealand och det fanns lokala kontor i de tre kommuner som ingick i studien. I Dalarna fanns en avdelning *Etablering AF Dalarna Mitt*, som syftade till att samordna insatserna i delar av länet och olika samarbeten mellan olika kommuner. Så samarbetade exempelvis arbetsförmedlingen i Leksand med de i Gagnef och Rättvik vad gällde etablering och bosättning.

Vid ett av de lokala kontoren lyfter de vi intervjuat upp att det finns ett stort behov av arbetskraft i Dalarna, och att de kommuner som de verkar i enbart har en strukturell arbetslöshet hos svenskfödda och att stora pensionsavgångar dessutom är väntade. När de arbetar med kommunplaceringarna är det bara i de fall som de nyanlända själva har möjlighet att visa upp boende och arbete lokalt som de kan ta det i beaktande, annars får de finna sig i den kommunplacering som de får av arbetsförmedlingen centralt. De vi talade med såg alltså stora behov för att bidra till arbetskraft i det egna länet. Samtidigt uppfattade de att det arbete som den kommun de verkar i bedriver, med praktikplaceringar och kompetensinventering (som just syftar till att både stärka kommunens tillgång på arbetskraft och till att använda den långa väntetid som asylsökande tillbringar på boenden) som något som rör till det för det egna arbetet. De uppfattade sig som styrda centralt vad gällde arbetet med tämligen små möjlighet till egna initiativ.

På regional nivå ser man andra möjligheter. Den vi intervjuade med uppgift att samordna arbetsförmedlingens insatser i Dalarna talade om möjligheterna att genomföra lokala överenskommelser (LÖK:ar) med andra offentliga aktörer för att underlätta för de nyanländas etablering, och ansåg att systemet är tillåtande för lokala variationer och anpassningar, bara man ingår i partnerskap med andra aktörer. Samordnaren menade att det finns goda möjligheter för Sverige att lyckas med integrationen och pekar på

tidigare stora flyktingvågor som idag knappats märks. Det finns mycket lärdomar att hämta därifrån, men också genom samarbete, att skapa trygghet för de nyanlända och därefter arbeta med att få ut dem i arbete, betonade den vi intervjuade. De vi intervjuade på lokalt respektive regionalt såg alltså olika möjligheter och uppfattade olika frihetsgrader i arbetet med etableringsfasen. Samtidigt var det relativt få av de asylsökande som fått besked om uppehållstillstånd och kommit till arbetsförmedlingen när vi gjorde intervjuerna.

Synpunkter på regional samverkan myndigheterna emellan

Under den stora tillströmningen utvecklade alltså de regionala myndigheterna olika former för att samordna mottagandet. I vårt material framträder att olika parter har olika syn på hur detta fungerat. Medan såväl migrationsverket, arbetsförmedlingen, landstinget som kommunerna hade tydligt definierade och avgränsade uppgifter i processen, har länsstyrelse och region betydligt vagare uppdrag som kretsar kring samverkan och samordning, men utan några befogenheter att verkligen styra hur arbetet ska genomföras. Detta tycks ha skapat en osäkerhet hos andra aktörer kring vad de regionala organen faktiskt bidrar med.

Redan i september 2015 hade migrationsverket och dess länsenheter gått över i beredskapsläge för att hantera det ökande antalet flyktingar. I samband med detta försökte de även få igång samarbetet med kommunerna och länsstyrelserna. De vid migrationsverkets regionala enhet som vi talade med beskrev processen som trög, och menade att det inte fanns något större gehör från länsstyrelsens sida. När vi frågar om plattformen Vägen In, som länsstyrelsen använde för att underlätta mottagande och integration, tyckte de inte att den har fungerat särskilt bra. Det var framför allt länsstyrelsen man upplevt det som svårt att samarbeta med, och att det varit oklart vilken roll länsstyrelsen egentligen hade under den ansträngda hösten. De uppfattade det som att länsstyrelsen hade en tillbakadragen roll under krisen, trots att den ju varit i beredskapsläge och haft ett samordningsansvar. Istället riktade man sig mer direkt mot kommunerna. Det fanns en besvikelse riktad mot såväl länsstyrelsen som mot vissa kommuner som man uppfattat som motsträviga, särskilt när det kommer till att släppa till lokaler som kan bli bra nya anläggningar. Vissa kommuner lyftes fram som särskilt framgångsrika och samarbetsvilliga. Borlänge sågs t ex som en föregångskommun medan Falun uppfattats som mer passiv och avvaktande. En av de vi talade med gav uttryck för en känsla av gemensamt ansvar, en känsla som samma person tyckte att vissa kommuner och länsstyrelse saknat.

De vi intervjuade vid Region Dalarna påpekade också att de kunde se att kommunerna arbetade lite olika med frågorna. De tyckte att det var glädjande att se att frågorna om ankomstanter och integration av de nyanlända blev något som man arbetade med i hela den kommunala förvaltningen, och inte bara inom de förvaltningar som traditionellt arbetat med integration, dvs. skola och omsorg. Vid Regionen delar man inte upp flyktingar i asylsökande och nyanlända, utan ser alla som kommit till regionen som en mer enhetlig grupp som behöver integreras i samhället för att de ska kunna stanna kvar. De vi talade med gav uttryck för en viss frustration och oro inför

att fördelningen av flyktingar är skevt fördelad över landet, trots att mottagandet är rikstäckande. De upplevde att landsbygdskommunerna ibland, i den allmänna politiska debatten, betraktas som förvaringsplatser, och att de nyanlända sedan ska flytta in till städerna när de fått sitt uppehållstillstånd och ska börja arbeta.

Som samordnare hade de kontakt med landsting, länsstyrelsen, Dalarnas kommuner, Almi, migrationsverket och arbetsförmedlingen. I detta samarbete har de en kritisk hållning till hur arbetsförmedlingen arbetade. De uppfattade arbetsförmedlingens metoder som stelbenta och centralstyrda och att de inte vågade testa nya tillvägagångssätt, trots rapporter och råd om att de måste anpassa sig mer mot lokala förutsättningar. De såg vidare bristen på snabbspår för högutbildade utanför storstadskommunerna som ett uttryck för en sådan politik. Flyktingarna beskrivs som en potentiell resurs, som ett sett att motverka urbaniseringen och stärka det kommunala befolkningsunderlaget i hela regionen, en uppfattning som de tycker att alla länets kommuner delar, men som inte stärks av den nationella politiken.

Mottagandet i kommunerna

Kommunerna spelade en viktig roll i själva mottagningsfasen, dels eftersom de har ansvar för skolgång för alla barn i skolåldern som befinner sig i kommunen, och för att de ensamkommande barnen är ett kommunalt ansvar. Kommunerna har också ansvar för vuxenundervisning och därmed för Svenska för invandrare (SFI) och samhällsorientering för nyanlända. Skolan och socialtjänsten hade därmed aktiva roller i mottagandet. De kommuner vi besökte arbetade dessutom med att planera för en kommande integration med förhoppningen att flyktingar som beviljats uppehållstillstånd och skulle välja att bosätta sig i kommunen. Sådana insatser handlade i första hand om språkundervisning, arbete och praktik samt bostäder. Ett genomgående drag i intervjuerna med företrädare för kommunerna var att de såg flyktingarna som en möjlighet för kommunen. Samtidigt utgjorde de korta ställtiderna och den stora mängden asylsökande som kom under så kort tid en belastning för verksamheterna som man hanterade på lite olika sätt i kommunerna.

Kommunernas organisering för att ta emot flyktingströmmen

De tre kommuner vi besökte hade olika erfarenheter av att arbeta med flyktingmottagande från tidigare och olika sätt att organisera sitt arbete. Beredskapsnämnder och enheter med särskilda integrations- och flyktingsamordnare inrättades vid två av dem, under det att en behöll den redan etablerade arbetsgången, men med olika former av samordning.

Hedemora kommun har en lång historia av flyktingmottagande och som vårdkommun. Enligt kommunalrådet utgjorde hösten 2015 en ökning i en redan omfattande mottagning som pågått i södra Dalarna sedan 90-talet. Det som följt efter hösten 2015 sågs inte som en kris utan snarare som en fortsättning på en tradition av flyktingmottagande, som under senare tid hade upplevt en ökning. I Hedemora hade man dock prioriterat om delar

av verksamheten särskilt mot integration och mottagande och integrationssamordnaren arbetar på att det ska finnas ett inkluderande arbetssätt i hela den kommunala förvaltningen. Man har även nyligen beviljats stöd från Europeiska socialfonden (ESF) för ett projekt som ska drivas i samarbete med Röda korset. Falu kommun, som är betydligt större än såväl Hedemora som Leksand och är länets administrativa centrum, hade fram till 2015 inte tagit emot stora grupper av flyktingar. På central nivå fanns där dock en Arbetsmarknads-, Integrations- och Kompetensförvaltning (AIK) som bildades redan 2007 för att arbeta med arbetsmarknad och integration. Organisationsformen tillkom utifrån en insikt om att problem kring arbetsmarknad, integration och kompetens behövde lösas gemensamt för hela kommunen, och inte bara genom enskilda enheter. Kommunstyrelsen hade vid intervjutillfället en stående punkt på dagordningen som kallas Flyktingfrågan. Med den stora flyktingströmmen tillsattes en ny grupp, en tvärssektoriell som främst arbetade som en krishanteringsgrupp, men så småningom alltmer med bostadsfrågan som ses som en mer långsiktig strategisk fråga.

Flyktingarna som en möjlighet för kommunen

I alla tre kommunerna såg företrädare för kommunen flyktingströmmen som en möjlighet för kommunen som helhet och som något som bidrog till en vitalisering av landsbygden och av civilsamhället. Detta var exempelvis tydligt i intervjuerna med företrädare för kommunen i Leksand. Här beskrevs flyktingar och nyanlända i första hand som en utvecklingsmöjlighet och man betonade att de asylsökande behövs för att kommunen ska kunna växa och blomstra, Kommunalrådet gav tydligt uttryck för en positiv och pragmatisk lokalpolitik, vilket tycktes vara ett återkommande inslag i hur den kommunala politiken förhåller sig till flyktingmottagandet. Det positiva bemötandet blev kanske extra tydligt i Leksand, eftersom man där har en plan att befolkningen ska öka med 3 000 fram till 2020 och att de ser de nyanlända som en viktig del i det målet. Det blir extra viktigt att de väljer att stanna kvar i kommunen när de väl fått uppehållstillstånd. Det pragmatiska inslaget kom till uttryck genom att framhålla systemets elasticitet och formbarhet, att det handlar om att hitta de rätta lösningarna och att det är möjligt att göra mycket inom ramen för den kommunala demokratin. Ett exempel på detta är hur man tagit ett beslut att tillsätta två flyktingsamordnare för att göra inventeringar av de nyanländas kompetenser.

Liksom de övriga kommunalråden såg även kommunalrådet i Hedemora flyktingarna som en resurs som behövs inför framtiden och att det är viktigt att planera för att de ska komma ut i arbete. Även här handlar det till del om att öka befolkningen. En del av de asylsökande har stannat kvar efter det att de fått uppehållstillstånd och för första gången på 25 år har nu kommunens befolkning ökat. En av de vi intervjuade berättade att de asylsökande i många fall flyttar från kommunen när de fått sitt tillstånd, men en del återvänder efter en tid och uppger då närheten till den offentliga förvaltningen och till allmänheten i Hedemora som skäl till varför de trivs där. De har även berättat att de aldrig fått träffa sina handläggare i den nya staden.

Andra positiva följder av flyktingmottagandet som lyfts fram i intervjuerna är till exempel att ”De små orterna lever upp”. Skolorna har fått ett större underlag och en av

de vi talar med säger att särskilt skolorna på landsbygden fick mycket energi av de nya eleverna. Närbutiker såväl som centrum i småorterna har levt upp av befolkningen har ökat. Många av de restauranger och butiker som öppnat de senaste åren drivs av nya svenskar. Under intervjuerna blir det också tydligt att civilsamhället har varit en viktig samarbetspartner och de redogör för flera olika representanter för den som tycker är viktiga, däribland fotbollen, studieförbunden och röda korset. Även civilsamhället har vitaliserats menar man.

När det gäller integrationen är, förutom arbete, bostadsfrågan helt central. Det saknas bostäder i kommunerna något som nämns i flera intervjuer. I Leksand finns en bostadskö på 800 personer, samtidigt som det är ett problem att bostadsproduktion tar lång tid. Det är viktigt att bygga bostäder för integration men att samtidigt måste man undvika att andra i bostadskön känner sig förfördelade. Under senaste året har 20 lägenheter avsatts för integration, vilket täcker ungefär tio procent av behovet. Förutom nyanlända prioriteras socialt utsatta personer och människor som fått arbete i Leksand och har flyttat dit.

Synen på flyktingarna i den nationella debatten och lokalt

Det finns en även en gemensam berättelse om att flyktingmottagandet inte möter motstånd, utan att det främst väcker engagemang och intresse. De tror att det stora engagemanget, tror en av de vi talat med, beror dels på att man vill få nytt folk till bygderna, dels på en oro över att främlingsfientlighet sprider sig och att Sverige Demokraterna (SD) fått många mandat. Vid tiden för intervjuerna var det dock påtagligt hur lågt motståndet mot flyktingmottagningen verkade vara i de kommuner vi studerade. Vid en kommun berättas dock att man vid etablering av HVB-hem och evakueringsboenden hållit detta hemligt av säkerhetsskäl och försäkringsskäl. De intervjuade berättade dock att den största irritationen kring etableringarna varit just att man inte fått information lokalt, och inte att det har blivit boenden på platsen.

Skillnaden från rikspolitiken, där flyktingströmmen framställts mer som ett problem, tror ett av de kommunalråd vi talade med, berodde på att man är mycket närmare frågan i kommunen. Kommunalrådet trodde att motståndet ofta bygger på hur flyktingarna framställs i media, och särskilt med avseende på den stora plats som brottsbevakning får idag. I kommunen försöker man möta eventuella främlingsfientliga utsagor med sakliga fakta. Det gäller att möta det med en realistisk beskrivning av verkligheten. Att motståndet mot att invandringen nationellt är något som understöds av media nämndes även i andra intervjuer.

Utifrån kommunens erfarenheter av att under lång tid ta emot flyktingar är ett av kommunalrådet i Hedemora kritisk till hur mottagandet sköts nationellt och menar att det vore lämpligare att införa ett kvotbaserat mottagande. Det kunde visserligen vara ganska generöst, men det skulle göra det enklare att planera och arbeta mer långsiktigt. Han var också negativ till att migrationsverket lagt ned sin verksamhet i kommunen och flyttat den till Borlänge, vilket har inneburit en minskning av arbetstillfällen och att verksamheten kommit längre bort från de delar av länet som ju tar emot flest nyanlända.

Skola för alla barn

När eleverna kommer till kommunen ansöker de om skolplacering. Det görs av målsman/godman/myndighet. Ibland dyker barn även upp i skolreceptioner och säger att "Jag vill gå i skolan" men då får man hänvisa till en instans som kan hjälpa eleven. Kommunen måste se till att det finns skola inom en månad. När det gäller placeringen så måste man utöver kunskap också ta hänsyn till ålder, och då utgår man konsekvent från LMA-korten. För kommunerna har påfrestningarna på skolorna varit en utmaning. Den största utmaningen för skolan var den fysiska platsbristen, men man tar även upp personalbrist. Några berättade om spänningar mellan elevgrupper, men det var inget man såg som allvarligt. Snarare är det flyktingbarnens allmänna tillvaro som lyfts fram som problematisk. Förändringar i förläggningssort, där familjen flyttats till ett annat boende, ibland i ett annat län, kan göra att ett barn plötsligt försvinner ur en klass, utan förvarning.

I Hedemora berättar man att man inte riktigt hunnit med placeringen inom en månad, även om man inte har behövt tänja så mycket på gränserna. Liksom i andra kommuner kunde det bli väldigt korta ställtider när asylboenden öppnades i kommunen, mer eller mindre utan förvarning. Här finns kritik över hur statsbidragen har varit fördelade; kommunerna har fram till flyktingkrisen haft det ekonomiskt ansträngt framför allt vad gäller finansieringen av skolan. I Hedemora kommun fanns det vid intervju tillfället två personer som arbetade mot skolorna för att hjälpa dem i arbetet med de nya eleverna. De gjorde ingen skillnad på om barnen är asylsökande, ensamkommande, nyanlända eller liknade. Den gemensamma nämnaren var att de inte behärskar svenska språket och är förhållandevis nya i det svenska samhället. De kartlade elevers kunskaper och behov, allt enligt skollagen. Barnen ska också kunna erbjudas modersmålsundervisning, även om de inte behöver gå på det. Integrationsenheten för utbildning i Hedemora hade växt fram 2014 då elevunderlaget ökade genom asylsökande. Det fördubblats först 2014 och sedan igen 2015.

Platsbristen gör att man får använda lokaler som kanske inte egentligen är tjänliga, berättar de två som arbetade med att stödja skolorna. Men samtidigt handlar inte allt bara om problem, utan "De ger så himla mycket tillbaka att få jobba med de här eleverna, man kommer så nära. Och de är så studiemotiverade", som en av de två säger. Några hyste förhoppningar om att de studiemotiverade nyanlända skulle kunna stimulera de svenska barnens studiemotivation.

Skolorna har haft stor nytta av de s.k. språkstödjare man anlitat, som både har hjälpt till med språköversättningar och med "kulturöversättningar" mellan eleverna och den omgivande skolan. Man har också fått anställa bussvärdar, för att hjälpa de nya eleverna att resa till och från skolan, eftersom eleverna är så ovana med kollektivtrafiksystemet och samhällets normer. Denna typ av extra uppgifter har utgjort en stor ansträngning för lärarna och sådana uppgifter har lösts allt eftersom de uppstått. Liknande problem finns i simhallarna, på gymmen och på skolgårdarna. Informanterna talar om fostran, om att lära de nyanlända att hitta in i det svenska samhället. Skolan samarbetar med civilsamhället med frågor om till exempel hedersrelaterat våld och samlevnad. De märker främst av civilsamhället i aktiviteter utanför skolan, men de är också med och arrangerar temadagar och har varit viktiga kontakter för att rekrytera personal.

Det finns också ett problem i att barnen bär på trauman och att de har låg tillit till lärarkår och personal. En av de vi intervjuade påpekade att pedagogiken är viktig och därför behöver kommunen ha tydlig kontroll även när det är privata entreprenörer som genomför utbildningen

I Leksand har man arbetat på ett likande sätt som i Hedemora vad gäller skolgången. I Falun däremot placerades skolbarn som inte pratar svenska på Centrum För Flerspråkighet (CFF). Redan vid ankomsten placerar man in barnen i skolan utifrån deras utbildningsnivå, men innan de får komma till sin ordinarie skolplacering, går de en till 6 månader på CFF. De flesta eleverna på CFF är ensamkommande eller asylsökande.

CFF har med statliga medel utökat sin verksamhet kan ha 260 elever idag. Arbetet med att utveckla verksamheten skedde i samarbete med andra delar av undervisningsförvaltningen och genomfördes redan innan krisen 2015. Det gjorde att allt redan fanns på plats när de asylsökande ökade i Dalarna. CFF har haft problem med att anställa personal, det har helt enkelt inte funnits tillräckligt med utbildade lärare. Istället har man haft hjälp av två pensionerade lärare. Undervisningen går till så att alla lärare pratar svenska, sedan finns det studiehandledare som pratar på hemspråket. Vid intervjun var det sju anställda som arbetade som språkstödare och studiehandledare. Dessa personer krävs för att undervisningen ska fungera. CFF samarbetar med arbetsförmedlingen, och de försöker få in personer som kan bli framtida lärare. När det lyser ut en tjänst är det väldigt många som hör av sig, och de är många som är intresserade av de mer okvalificerade tjänsterna.

Utöver undervisningen ser man till att eleverna hamnar i sammanhang där de får lära sig hur Sverige och Falun fungerar. Det sker genom studiebesök men också genom att samhällsorientering vävs in i undervisningen. Det förs diskussioner om vilka sociala normer som är vanliga i Sverige. Det är dessutom viktigt att eleverna får en bild av hur skolsystemet ser ut och är utformat, så att de kan vara mer aktiva i planeringen av den egna utbildningen. En av de intervjuade tror att eleverna får en grundtrygghet genom skolan och undervisningen.

Föräldrarna till de nya eleverna är väldigt positiva till undervisningen, berättar man i Falun. Att CFF har öppnat i lokaler som hör samman med en annan skola, som har 1-9 årsverksamhet, har, vad man hört, varken uppfattats som särskilt bra eller dåligt. Det har inte heller blivit mer bråkigt på skolgården eller några andra problem. Även i Falun upplever de vi pratar med att eleverna har hög ambitionsnivå, men man säger att det finns en utmaning i att göra rätt årskursplacering för eleverna. Ibland har de väldigt god skolbakgrund, ibland är de analfabeter.

Vad skulle CFF göra om asylmottagandet ökade igen till nivån under 2015 och vintern 2016? De vi talat med menar att det gick att dubbla en gång, så det borde gå igen. Samtidigt måste man vara okej med att när det går fort, så blir det inte riktigt som man tänkt sig. Många som sökt sig skolan och till arbetet med barnen är sugna på nya utmaningar. Om 10 år, förväntar sig en av de vi intervjuat, har vi fler lärarutbildade som är flerspråkiga, och då är det mer självklart att de nya svenskarna är här. Vi ska jobba tillsammans, om vi vill lösa integrationen. Det kommer att bli kulturkrockar, så skolan blir viktig för att lösa det och skapa förståelse.

De ensamkommande flyktingbarnen

När det gäller ensamkommande barn är de socialförvaltningens ansvar. Gemensamt för socialtjänsternas arbete är det varit pragmatiskt och lösningsfokuserat och att man försök arbetat nära både skola, överförmyndarämbetet, byggnadsnämnd, miljöförvaltning och brandskydd för att snabbt skapa fullgoda boenden för de ensamkommande barnen. Kommunerna har organiserat detta lite olika. Leksand har både har egna HVB hem och hyr in sig på platser i andra delar av landet. I Hedemora finns det tre HVB boenden med 10 platser vardera, som kommunen driver, och många familjehem, som de vi intervjuar uppger att de har en god relation till. Det finns konsulenter som förmedlar familjer som kan ta emot barn till socialtjänsten. Trots vissa protester när hemmen öppnade 2008 så har det gått väldigt bra. Kommunen har även lägenhetsboenden. Det finns många tomma lägenheter i Hedemora, som en följd av utflyttningen från bruksorterna. Mottagandet har blivit en möjlighet att använda sig av tomma lägenheter. Därmed har det lett till att man inte har behövt riva bostäder, något som ses som något positivt. De förbättrade statsbidragen har sedan 2016 inneburit vinster för kommunen, med 59 miljoner omärkta pengar. Kommunalrådet är emellertid kritisk till hur andra kommuner inte tar ansvar för sitt mottagande och riktar sig då främst mot kommuner som placerar ut sina ensamkommande flyktingbarn i Hedemora, trots att de är hemmahörande i helt andra delar av landet.

I Hedemora bildades en ny enhet för familjehem som följd av det ökade trycket 2015. Hösten beskrivs som en ansträngning, där det kunde dyka upp barn som med väldigt kort varsel som behövde boende. Trots visst jonglerande mellan olika sovplatser de första dagarna i kommunen så har man lyckats med alla och inga barn har stått utan boende. Det tycks även ha förekommit olika former av förmedling, där unga blivit lockade att söka sig till en särskild kommun eller plats för att där ska de få särskilt god förhandling. Detta var extra tydligt när migrationsverket hade ett lokalt kontor låg i Hedemora. Förändringarna i asylpolitiken har lett till att man nu har lägre press på enheten och den vi pratat med beskriver att den frenesi som rådde under hösten 2015 nästan övergått till en slags depression.

När det kommer barn till socialförvaltningen så genomför man en undersökning i form av ett samtal där man försöker se vilka behov barnet har. Man försöker få reda på deras bakgrundshistoria, vad de har varit med om, vilket är väldigt olika från fall till fall. Ett problem som är om barnen under resan har blivit registrerade i något annat land eller har utvisningsskäl, men det inte finns något land som kan ta emot dem. Ett exempel på det är de marockanska barnen, som inte har rätt till asyl, men där värdlandet inte tar emot dem och eftersom de är barn, är de skyddade av socialtjänstlagen och de får därför bo kvar i kommunen till dess att de fyller 18 år. När det kommer till åldersbestämning är det migrationsverket som har det ansvaret. Så ”vi skiter i vilket” och utgår från LMA-kortet, säger vår talesman.

I intervjun får vi också veta att det har varit svårt att rekrytera personal och att det varit stor personalbrist i hela landet. I Hedemora är det nu fyra som arbetar med ensamkommande barn, men man borde vara fem. En annan utmaning är att de har förhållandevis kort tid per barn, där många, i synnerhet de från Afghanistan är väldigt misstänksamma mot myndigheter.

Den vi intervjuade tror att många problem som är kopplade till personliga trauman kommer drabba samhället om 15 år. De som nu kommit är så fokuserade på att hantera situationen idag och att uppfylla de förväntningar de har på sig, så de är inte redo för att bearbeta alla de hemska saker som de utsatts för. De kommer hit för att skapa ett nytt liv, för att de har försörjningsansvar för de där hemma, eller för att de ska försöka få hit sin familj.

Kommunernas insatser för integration: vuxenutbildning, samhällsorientering och praktik

Alla de tre kommuner vi besökte bedrev olika former av insatser för att stödja de nyanländas integration i Sverige. Detta är delvis något som inte ingår i kommunens uppdrag, men som uppstod i och med att väntetiden på förläggningarna var så långa. Systemet är ju, som tidigare nämnts, inte anpassat till väntetider på besked om avvisning eller uppehållstillstånd på mer än ca fyra månader. Engagemanget hänger även samman med den önskan man har att de asylsökande ska välja att stanna kvar i kommunen om man får uppehållstillstånd. Kommunerna är emellertid skyldiga att erbjuda alla nyanlända från länder utanför Europa samhällsorientering. De har också ansvar för Svenska för invandrare (SFI) och för viss vuxenutbildning. Socialförvaltningen har dessutom ansvar för de som inte kan försörja sig efter etableringsfasen.

När det gäller *vuxenutbildningen* organiserades den i Hedemora genom ett lärcentrum som har ansvar för undervisning i SFI och samhällsorientering. De hade fått en budgetförstärkning på 2 miljoner 2016. Den personal som arbetade med vuxenutbildningen omfattade vid intervjutillfället våren 2016, en och en halvtidstjänst för samhällsorientering (som behärskar arabiska och tigrinja), åtta stycken SFI-lärare, en halvtids lärarassistent och en språkstödjare. Fyra lärare arbetade med den utbildning som kommer efter SFI, eller ibland parallellt SFI. Det gällde undervisning i svenska som andraspråk, matematik och engelska. För de som fått jobb ordnades kurser på distans. Då är det bara de som fått uppehållstillstånd som är aktuella. För de som är i etableringsfasen, via arbetsförmedlingen, är utbildningen obligatorisk. De asylsökande är antingen i grundskolan eller i gymnasiet, om de alls är i utbildning, och omfattas inte av vuxenutbildningen.

Samhällsorienteringen handlar om det Sverige som de nyanlända möter. Läroplanen understryker att man ska arbeta med integration och förmedla vad ”det svenska” är för att utgöra en hjälp till integration. Den som håller i denna utbildning i Hedemora kom själv till Sverige från Libanon och är därmed själv ett exempel på att det går att lyckas i Sverige. Utbildningen, tillsammans med introduktionen till SFI, utgör ofta de nyanländas första möte med Sverige. Den varar sex till sju veckor. Till utbildningen bjuder man in olika aktörer: sjukvård, tandvård, skatteverket etc. Det svenska skolsystemet är ovant för många och det är viktigt att komma ihåg att det här rör sig om vuxna människor med många egna erfarenheter. I huvudsak kommer eleverna från Mellanöstern inklusive Afghanistan och från Afrika. Man lyckas få med de flesta på utbildningen men en minoritet försvinner.

Det är viktigt, säger den vi intervjuat, att skapa en stämning där eleverna är villiga att diskutera. Framför allt när det rör sig om värderingar handlar det mer om öppna diskussioner – men man behöver veta vad som är rätt och fel i Sverige. En viktig poäng är att understryka att det är svensk lag som gäller och ingenting annat.

Det finns skillnader men i grunden är eleverna tämligen lika, fortsätter vår informant. Det handlar om traditioner, religion, värderingar. Det handlar om hur religionen tolkas och att sådana tolkningar påverkas av hur samhället runt om fungerar. Det är centralt att eleverna lär sig att respektera varandras olikheter och att de kan ha olika åsikter.

Det finns emellertid många konflikter bland de nyanlända och i intervjun framgår att det bland en del afrikaner finns motsättningar som gått i arv i generationer. På asylboendena är det ibland så att personer som tidigare tillhört grupper som stridit mot varandra delar rum. Det finns tydliga grupperingar och man umgås inom sin egen grupp, inte på tvärs. Integration handlar därmed även om att skapa integration mellan de olika grupperna av nyanlända. Det är lätt att tala om gruppers rättigheter, t.ex. muslimer, men det är viktigt att inte glömma bort individens rättigheter, som t.ex. enskilda muslimska kvinnors rättigheter.

Den vi intervjuat menade att svenskar är för rädda för att stämpas som rasister och därför är de sällan uttalat kritiska. Han menar att hans bakgrund gör det lättare för honom att arbeta med samhällsorienteringen eftersom han har egna erfarenheter som flykting och därmed känner processen inifrån. Han kan också den kulturella bakgrunden och har läst på en del om islam. Han rör sig i ett fält där kulturella skillnader blir tydliga.

Under etableringsfasen har de nyanlända det ganska bra, anser den vi talat med, men den kulturella bakgrunden har stor betydelse för hur man förhåller sig till etableringen i Sverige. Det finns, berättar han vidare, en del som inte anser att arbete och karriär är viktigt och som nöjer sig med försörjningsstöd. Hos en del nyanlända fanns en bild av Sverige som ett land där man inte behöver anstränga sig. Dessa nyanlända hade helt andra förväntningar med sig än hur det egentligen är. Det har spridits en bild via sociala medier att här tar staten hand om en och att man inte behöver anpassa sig. Andra är däremot mycket ambitiösa. SFI vill motivera till studier men det kan ibland vara svårt på grund av elevernas små ekonomiska utrymmen. SFI hade vid intervjutiden dessutom så ont om plats att de inte kunde ta emot alla. Det fanns en kö. Man fick upplysa politikerna om att kommunen är skyldig att erbjuda SFI till alla.

Ett problem för integrationen som den vi intervjuat tar upp är att han tycker sig ha märkt vissa antydningar till radikaliserings bland de nyanlända i kommunen. Det finns flera muslimska föreningar, men 80 procent av imamerna kan i princip ingen svenska utan talar mest bara arabiska. När ungdomar vänder sig till imamer och bara möter arabiska, söker de i stället information på Internet och där möter de ibland fanatiska grupper. När vi intervjuade våren 2016, hade IS producerat fyra nya filmer på svenska under de senaste två månaderna. Radikaliserings bygger delvis på att man inte förstår hur det fungerar i Sverige. Det som krävs för att skapa integration är en kombination av språkutbildning, arbete med beteenden och ökad medvetenhet om vilka lagar och regler som gäller. Det som behövs är alltså ännu mer samhällsorientering.

Hedemora kommun bedriver också ett aktivt arbete med integrations- och jämställdhetsfrågor. Kommunens mångfaldsstrateg arbetar med detta tillsammans med den övriga förvaltningen. I kommunen finns en referensgrupp för integrations- och asylfrågor där alla berörda instanser deltar. Det behövs mycket samordning för att få integrationsprocessen att fungera. Kommunen har även anställt kommunvärdar som skall hjälpa de nyanlända till rätta. Eftersom asylprocessen tar så lång tid har kommunen valt att ha introduktionsverksamhet redan på boendena.

När vi intervjuar den som innehar tjänsten som mångfaldsstrateg framgår det att det finns några särskilda flaskhalsar i integrationsarbetet: det är svårt att hitta goda män; det är köer till skola och till SFI, och det är svårt att hitta arbete. Hedemora är en kommun med hög arbetslöshet. Många lever därför på försörjningsstöd. De som fått uppehållstillstånd och dessutom gått igenom arbetsförmedlingens etableringsprogram för nyanlända, utan att det lett till något jobb, blir socialtjänstens ansvar. De två vi talat med i Hedemora, som handhar ekonomiskt bistånd och socialtjänstens insatser, säger att de flyktingar som inte klarar sig med arbetsförmedlingens hjälp ofta lider av trauman, är analfabeter eller har väldigt lite utbildning med sig. Bägge gör gällande att alla vill klara sig igenom och hitta en egen försörjning. De menar att mottagandet är viktigt, men det är också kostsamt för kommunen och lyfter vikten av närheten i kontakten mellan handläggare och brukare, något som de, som tidigare nämnts, påtalar just gjort att vissa flyttat tillbaka till Hedemora, efter att ha flyttat till andra delar av landet, där kontakten med förvaltningen var knapphändigare.

För integrationen är dock *arbete och praktik* helt centralt enligt flera av de vi intervjuar och här finns en besvikelse över arbetsförmedlingens insatser. Under asylprocessen försöker man tillsammans med migrationsverket att skapa en 'aktiv väntan' där man både erbjuder kommunala praktikplatser och försöker få det privata näringslivet att erbjuda sådana platser. Totalt finns vid intervjutillfället ca femtio praktikplatser för flyktingar i Hedemora. På sikt är arbetet med validering av de nyanländas utbildningar helt centralt och här vill man utveckla valideringspraktiker för att underlätta. I Leksand arbetade man på likande sätt. Två flyktingkoordinatorer besökte varje vecka de båda flyktinganläggningarna i kommunen för att intervjua och kartlägga de boendes kompetenser och önskningar i relation till arbete. De försökte sedan matcha deras kompetenser med behoven hos näringslivet i kommunen. De menade att det finns stora resurser bland de nyanlända och deras mest upplyftande exempel är en ung arkitekt från Syrien som fått anställning hos en arkitektfirma som följd av en praktikplacering. Den största utmaning de såg var inte att hitta de kunskaper som fanns hos den nya befolkningen. Då handlade det om att inventera både formella och informella kunskaper för att ta reda på vilken utbildning och vilka yrkeskunskaper som de har och hur dessa stämmer överens med de svenska motsvarigheterna. Den största utmaningen handlade om att få det lokala näringslivet, som står inför ett stort behov av arbetskraft, att se möjligheterna att rekrytera de nyanlända. Arbetsgivarna behöver bli mer öppna, ansåg de vi talade med, och de trodde att praktikplatserna kan bidra till detta. De såg sitt arbete som mycket positivt, även om det har lett till vissa spänningar mellan arbetsförmedlingen och kommunen.

Vid näringslivskontoret i Hedemora, som är ett kommunalt bolag med tre anställda, arbetar man med rådgivning och med att stödja nyföretagande. Där berättar man att många nyanlända gärna vill starta företag, kanske framför allt butiker, hantverksrörelser och frisörsalonger. 20–30 procent av de ärenden som näringslivskontoret har rör nyanlända. Det svenska systemet upplevs dock som krångligt med höga krav på formella tillstånd. Det är också ett problem för nyanlända att bankerna gärna kräver att kunden är känd. Dessutom är det riskfyllt att starta företag; går det illa kan man bli helt utan inkomst.

Näringslivskontoret ger råd om affärsplaner och finansiering. Där berättar man också att ALMI har en företagsskola där de ger information på hemspråk samt att arbetsförmedlingen kan förmedla starta-eget-bidrag.

Det pratas generellt mycket och positivt inom förvaltningen och bland företagarna om nyanlända, anser man vid näringslivskontoret, men det är svårt att veta vad man ska göra för att underlätta integrationen. Bland en del företagare och bland allmänheten finns det en del som uttrycker oro översituationen.

Det behövs samordning kring vem som ska göra vad i processerna kring praktik och kompetens, anser man vid näringslivskontoret. Som det är nu är det ganska otydligt vem som har ansvar för vad. Det gör rådgivningen svårare liksom också arbetet med att ordna praktikplatser. Näringslivskontoret arbetar direkt med företagen och fungerar som en teknisk samordnare för praktiken. Det har varit viktigt att vara tydlig med att praktik inte med nödvändighet ska leda till en anställning. Det vore också bra, menar man, med en tydligare koppling mellan praktik och språkinläring. Det finns en samverkan med arbetsförmedlingen men det är ett problem är att arbetsförmedlingen nu är uppdelat i en rad mindre arbetsmarknadsområden och här behövs samordning.

Kommunernas syn på civilsamhällets roll för integrationen

I alla tre kommunerna betonar man *föreningslivets och civilsamhällets roll i integrationsprocessen*. Föreningslivet uppfattas som viktigt för att skapa mötesplatser och för att få till ett engagemang. I Hedemora har kommunen gjort särskilda satsningar för att stödja föreningslivets integrationsprojekt. I samverkan med föreningslivet har man dessutom startat ett kvinnocafé, som blivit en stor succé. Projektet Språkvän var till för att stötta föreningar i att upprätta bättre kontakter med flyktingarna. Det finns dock ett motstånd bland flyktingarna mot att delta i själva föreningslivet, uppgav man.

I Falu kommun betonade man att man lade ned mycket möda på att stötta de som bor på boenden så att de ska stanna kvar i kommunen. Även här stöttade man föreningslivets arbete och försökte slussa in de personer de kommer i kontakt med, så de får kontakt med föreningslivet. Studieförbunden ombes att ge undervisning. I Falun pågick ett flertal projekt där kommunen strävade efter att knyta samman en folklig vilja att hjälpa till med integrations behov. Via stadsbiblioteket fanns projektet *Låna en Svensk* där falubor kunde anmäla sig för utlåning till biblioteket, och nyanlända sedan kan komma in och knyta en kontakt. "Lånet" handlade sedan om att "den utlånade" och "låntagaren" träffas för en fika eller något liknande. Syftet var att öka förståelsen mellan svenskar och nyanlända men bygger samtidigt på att ingen

av deltagarna binder upp sig för mer än ett möte. Verksamheten har knoppat av till andra delar av landet. Kommunen hade också drivit fram ett projekt, *Öppna Ditt Hem*, som är en slags kommunal bostadsförmedling för privata uthyrare. Projektet är ett exempel på nya lösningar inom välfärdspolitiken som uppkommit som en reaktion på flyktingmottagandet.

Kommunens integrationsstrategi i Leksands kommun hade en tjänst som var förhållandevis nytillsatt vid intervjutillfället. Arbetet var ett led i Leksands övergripande plan i att välkomna nyanlända till kommunen och se till att de får ett så gott bemötande som kommunen kan ordna. Det mest centrala budskapet i intervjun är ”Det viktigaste är att när någon frågar de asylsökande om hur det var att komma till Sverige ska de i alla fall känna att i Leksand var de välkomna”. Under intervjun framgick det att det visserligen varit skakigt i mottagningsapparaten, både på statlig och kommunal nivå framför allt till följd av de korta ställtiderna, men det har funnits ett stort engagemang från civilsamhälle och kommunen. Integrationsstrategiens uppdrag tycktes främst bestå av att bygga ett kontaktnät, i första hand mellan civilsamhälle och offentlig sektor. Ett exempel på ett sektorsövergripande samarbete var det som utvecklats med kommunens näringslivskontor.

Gränsen mellan civilsamhälle och offentlighet kan bli flytande i det lilla samhället. En tjänsteman i Leksands kommun berättar med utgångspunkt i sitt personliga och professionella engagemang i mottagandet av de asylsökande. Berättelsen blir ett exempel på hur gränsen för det privata och det professionella engagemanget. Personen som varit aktiv i gruppen *Leksands Faddrar* och blev kontaktad i samband med att en busslast flyktingar anlände till *Leksand Strand* utan ordentliga kläder eller mat. De hade fått ICA-kort för att kunna handla, men ingen information om var de skulle handla eller hur de skulle använda korten. En bekant hörde av sig till den vi intervjuade för att se om han kunde vara med och engagera sig, vilket han tog som en självklarhet. Hans berättelse illustrerar hur det privata engagemanget var något som kunde stödja de nyanlända genom att fylla ut de luckor som uppkom i det överbelastade systemet. Enligt vår sagesman så var man inte beredd kommunalt att hantera de nya behoven som uppkom i samband med att man öppnade Leksand Strands asylboende, som inte hade samma grad av stöd till de boende som det som uppstod i Siljansnäs. Där fick helt enkelt Leksands Faddrar och civilsamhället kliva in och fylla i luckorna till dess att det offentliga kom ikapp. Man får intrycket av att den vi intervjuade har ett stort kontaktnät i kommunen och att han hade viktig roll för att samordna både matleveranser och skjutsgrupper åt de nyanlända. Han lyfter fram att han har en bakgrund i det privata näringslivet vilket har gjort att han har haft svårt att ha tålamod med trögheten i det offentliga arbetet. Efter att de primära behoven var tillgodosedda såg han att det fanns behov att länka ihop näringslivet med de nyanlända för att de skulle kunna integreras lättare. Här blev det dock slitningar på kommunen eftersom han klev in på områden som inte hade politiskt stöd. Men som följd utformades uppdrag vad gällde kompetensinventering och praktikplatsförmedling.

Civilsamhället

Flyktingvägen har lett till ett stort medborgerligt engagemang. Både spontant uppkomna grupper och föreningar som redan fanns i det lokala sammanhanget har engagerat sig i mottagandet. Sociala media har i hög grad använts som till exempel där Facebook frågar om allt från akuta behov av vård eller kläder, till festplanering hanterats. Mycket har handlat om samvaro och gemenskap utan att det finns några formella krav på engagemanget, men också att tillhandahålla kläder och leksaker och att underlätta de asylsökandes tillvaro så gott man kunnat. Engagemanget har utgått från en önskan att hjälpa medmänniskor i en svår situation, men också från ett gemensamt ansvar för den platsen och det lokala samhället. Flera deltagare blir väldigt engagerade i en särskild person eller familj och tar sig an ett slags fadderskap, medan andra ställer upp med skjuts, ordnar med språkundervisning eller bakar. Genom dessa aktiviteter knyts starka kontakter mellan den nya och den gamla lokalbefolkningen. Det här har märkts inte minst när anläggningar stängts ned, något som på vissa platser lett till protester eller till och med hittat andra sätt att inhysa asylsökande på orten.

De vi intervjuade berättade att motstånd mot flyktingmottagandet sällan kom till uttryck i lokala sammanhang. Det hände undantagsvis. Flera personer berättar däremot att de har fått motta hot från organiserade högerextremister från andra delar av landet, och ett tilltänkt HVB-hem brann under undersökningens gång. Det man däremot oftare berättade om var hur en del personer som varit skeptiska mot etableringen av en flyktingförläggning på orten, även de kommit med klädkassar till insamlingar och ställt upp på oväntade sätt.

Olika slag av civilsamhälleliga samverkansformer

Man kan dela in de civilsamhälleliga organisationer som arbetat med flyktingar i tre grupper.

1. Spontant uppkomna föreningar

Kring de flesta flyktingförläggningar har det uppstått grupperingar som spontant sett som sin uppgift att försöka underlätta flyktingarnas tillvaro. I vårt material har vi två sådana exempel: Bygden bryr sig – Svärdsjö i Falu kommun och Siljansnäs hjälper/Siljansnäs sockenstuga i Leksands kommun.

I Svärdsjö startade verksamheten under tidig höst 2015 då några nyanlända familjer flyttade in i byn. Familjerna hade tilldelats evakueringsbostäder av kommunen men hade i övrigt i stort sett ingenting. Initiativet formades kring en vilja att hjälpa de nyanlända till rätta och kring att skaffa möbler till lägenheterna. Sedan hölls en loppis där intäkterna, 174 000 kronor, skänktes till UNHCR. Efter loppisen följde bl a insamling av kläder, fotbollsmatcher, syföreningsmöten och öppen förskola. Engagemanget har fortsatt även efter det att evakueringsboendet stängdes och har bl a inneburit att några av initiativtagarna engagerat sig kring flyktingboendet på Topplugnet. Liksom för andra liknande initiativ är organisationen ganska lös och flytande där individuella

engagemang är centrala och med sociala medier som en viktig organiseringsplattform.

I Siljansnäs kom det till några privatpersoners kännedom att det inom något dygn skulle öppnas ett boende. Eftersom det var snö ute och tv-bilder hade visat flyktingar utan kläder för ett sådant väder gjorde initiativtagarna ett upprop via Facebook där de bad bybor komma till församlingshemmet med kläder. Uppslutningen överträffade alla förväntningar. Drivkrafterna bakom var dels en vilja till medmänsklighet men också en manifestation av att ”vi här på landsbygden inte är främlingsfientliga”. Att starta Siljansnäs Hjälper var därmed också ett sätt att säga något om vilken sorts bygd Siljansnäs är.

Mängden kläder och leksaker skapade emellertid behov av hantering; sortering, distribution, förvaring mm. Det som var ett spontant initiativ ledde till behov av en organisation. Ganska snart blev Sockenstugeföreningen det som skulle ge initiativet en starkare organisatorisk stadga. Hjälpföreningarna i Siljansnäs arbetade med båda de två förläggningar som fanns där och förutom kläder uppstod snart ett antal initiativ för att utveckla sociala kontakter, bl a i form av språkcaféer. Distributionen av kläder kom att knytas till en lokal som man fick tillgång till och där finns kläder som boende på förläggningarna kan hämta. När migrationsverket stängde den ena av de förläggningarna fanns inte så mycket att göra, men när man ville stänga även den andra, en mindre stugby, protesterade man och lyckade också hitta en lösning som både ägaren och migrationsverket kunde acceptera. Föreningen betalar med hjälp av insamlade medel, hälften av hyran medan de boende själva betalar den andra hälften. Vid vårt besök bodde där ett sjuttioal flyktingar i alla åldrar.

2. Etablerade föreningar med tidigare arbete med likande frågor som vidgat verksamheten

På många håll har det traditionella föreningslivet engagerat sig starkt i arbetet med integration. Ett exempel är Röda Korset i Hedemora som arbetat med integration i många år före 2015 och med stöd genom olika projekt. De driver också verksamheter i Garpenberg och Långshyttan. Huvudinriktningen är att kunna erbjuda en trygg social träffpunkt för människor som flytt från något och som inte mår bra. En viktig satsning är att få med kvinnorna och för att kunna få till det måste man även ha barnverksamhet. Ett centralt inslag är samhällsinformation, dvs. att berätta om hur det svenska samhället fungerar. Det finns också en hel del praktiska problem man kan hjälpa till med, inte minst sådana som uppstår på grund av bristen på personnummer, som kräver att utomstående måste intyga att personen är den hen utger sig för. Man har också haft matlagningskurser med sponsring av Hemköp och träffar för handarbeten. Samtidigt är det mycket arbete med att hålla igång verksamheterna; planering, finansiering, och genomförande. Röda Korset arbetar ju inte heller enbart med flyktingarna utan har också en ordinarie verksamhet knuten till väntjänst, läger, första hjälpen etc. Totalt finns en kader på cirka sjuttio frivilliga med varierande grad av engagemang, men varav 25–30 är ”mer aktiva”.

För många av de övriga organisationerna, framför allt frikyrkorna, nykterhetsrörelsen och studieförbunden, är insatserna knutna till det som kallas språkcaféer. Språkcaféerna är helt enkelt tillställningar där föreningens vanliga medlemmar kommer på fika och dit

flyktingar är särskilt inbjudna och där man på ett vänligt sätt tränar in vardagssvenska. Vad gäller studieförbunden har de också fått ett särskilt statligt finansierat uppdrag att bedriva språkundervisning ute på förläggningarna.

3. Föreningar som inte ändrar sin verksamhet men som får nya medlemmar

Förutom sådana här typer av verksamheter som är direkt riktade mot flyktingar och nyanlända finns också föreningar som öppnar sin verksamhet för dem men utan att egentligen ”arbeta med flyktingar”. Ett exempel på detta är IFK Hedemoras fotbollssektion där man fått många nya deltagare från flyktingar och nyanlända. Alla ungdomar deltar emellertid på exakt samma villkor – dvs. spelar fotboll – med ett undantag, nämligen att det enda tillåtna språket på planen är svenska. Som den tränare, tillika ordförande i klubben, vi pratade med, påpekade är fotboll en global sport vilket innebär att de flesta nyanlända utan hinder kan delta. Många av dem har också visat sig duktiga och spelar nu i klubbens olika A-lag.

Erfarenheter av samverkan med offentliga aktörer

De vi intervjuade som engagerade sig för de asylsökandes genom olika civilsamhälleliga sammanslutningar hade oftast en stor förståelse för de lokala förvaltningarnas svårigheter och arbetsbelastning. Det riktades däremot ofta hård kritik mot migrationsverkets hantering av de asylsökande. En representant från Röda Korset beskrev t ex återkommande konfrontationer med migrationsverkets handläggare.

Civilsamhällets förmåga att avlasta det offentliga och erbjuda ett medborgerligt stöd till de asylsökande tycks beroende av de ideella initiativens förankring i det egna lokalsamhället. I en kommun där samarbetet mellan offentlig och ideell sektor fungerat relativt friktionsfritt var t ex den lokala befolkningens engagemang omfångsrikt. En rad olika lokala initiativ, dels traditionella etablerade föreningar, dels nyligen uppstartade temporära organisationer som faddergrupper hade utvecklats i denna bygd.

I en annan bygd fanns visserligen ett starkt engagemang för att hjälpa till i mottagandet, men inte på samma sätt förankrat i det lokala sammanhanget. Det framstod som snarast avhängigt en persons förmåga att mobilisera och organisera bygdens medlemmar i arbetet. Denna eldsjäl, hade stöd från en stor del av bygden men det var i hög grad beroende eldsjälen direkta uppmaningar. Engagemanget ifrågasattes dessutom av en annan gruppering av ordsbor – ibland så till den grad att det ledde till direkta hot om våld. Relationerna till kommunen och migrationsverket var också betydligt mer begränsade och mer ambivalenta. I vissa kontakter efterfrågade kommunen och migrationsverket att personen skulle bidra mer, eller på ett annat sätt. Samtidigt kunde informanten förebrås för sitt engagemang och uppmanas att sluta bry sig och lägga sig i.

Diskussion

Det offentligas roll: sammanfattande synpunkter

De asylsökande, ensamkommande såväl som familjer och vuxna, kommer i kontakt med olika offentliga aktörer när de väl fått sin boendeplacering. Länsstyrelse och Region arbetar i första hand med att stötta övriga förvaltningar, bland annat genom omvärldsbevakning och olika samverkansåtgärder men också genom att fördela projektmedel och hantera kontakter med övriga myndigheter. Integrationsarbetet riktar sig formellt till personer som fått permanent uppehållstillstånd, eller PUT, men sedan den stora ökningen av asylsökande har förlängt migrationsverkets handläggningstider med upp till två år har man valt att satsa även på de som befinner sig i asylprocessen.

Utifrån våra intervjuer utmärker sig några områden inom välfärdssystemet, både genom att de har direkt kontakt med de nyanlända och genom att de stundvis har varit eller är utsatta för stor ansträngning. Områdena är skola, socialtjänst, hälsovården och regiontrafiken.

Skolpersonal och rektorer berättar att de befinner sig i ett ansträngt men hanterbart läge. Det som särskilt stressar systemet är bristen på skollokaler och personal. Lagen föreskriver att asylsökande barn i skolåldern bör få en placering i skolan inom en månad från det att de har kommit till kommunen. Till skillnad från andra offentliga institutioner gör skolan ingen skillnad på ett barns immigrantstatus – alla barn som befinner sig i Sverige har rätt att gå i skolan, även de som är papperslösa. Det har dock varit svårt att möta månadskravet, särskilt i de områden som har en stor mängd ensamkommande och familjer, som Hedemora. Det är också en utmaning att de nya eleverna har så olika förutsättningar när de väl fått en placering och det har funnits ett stort behov av att rekrytera stödlärare och språkstödjare. Samtidigt har skolans behov skapat möjligheter för en del nyanlända med uppehållstillstånd, som stått utanför arbetsmarknaden. Personalen beskriver också att det har funnits en stor uppslutning bland pensionerade lärare och frivilliga att kliva in för att stötta skolorna. Under hösten 2016 framgick dock att den stödpersonal som fanns under våren och som beskrevs som väldigt viktig för att få verksamheten att fungera hade minskats ner, med stora utmaningar som följd.

På en mer strategisk nivå lyfts skolan återkommande upp som en av de viktigaste integrationsinsatserna och det finns förhoppningar om att studiemotiverade nyanlända ska stimulera de svenska barnens studiemotivation. Enligt våra informanter har det förekommit vissa spänningar mellan de olika elevgrupperna men inget som man beskriver som allvarligt. Ett problem som dock lyfts är att barnen som befinner sig i en asylprocess lever i en väldigt flytande tillvaro, där förändringar i boendesituationen kan göra att ett barn plötsligt försvinner ur en klass, utan förvaring, då familjen har flyttats till ett annat boende, ibland i ett annat län

Liksom skolan omfattar vården alla barn samt kvinnor i behov av mödravård. Övriga personer har rätt till vård som inte kan anstå. Det finns även särskild tandvård

för asylsökande samt asylpsykiatri. Såväl tandvården som psykiatri är fortsatt väldigt pressade av de stora behov som finns och landstingets representanter beskriver det som att man precis kan hålla undan det mest akuta. Trots detta beskrivs läget som hanterbart när informanterna blickar framåt.

Alla asylsökande ska genomgå en hälsokontroll, så snart som möjligt efter boendeplacering ute på förläggningarna. Även inom vården beskriver man stora problem med personalbrist, vilket har lett till att många pensionerade har klivit in för att hjälpa till med kontrollerna. Vården drabbas också, kanske i större utsträckning än andra institutioner, av att de asylsökande saknar personnummer vilket gör att det blir svårt med journalföringen samt att rätt person omfattas av rätt vårdåtgärd. Journalföringen och rätten till en viss form av vård som garanteras av en individs status som asylsökande blottlägger administrativa problem som tycks vara återkommande i flyktingmottagandet. Dels är det svårt att översätta information mellan olika förvaltningar och dels är mottagningssystemen, även om de bevisligen är mycket tånjbara, inte anpassade till att hantera en sådan stor mängd människor under kort tid. Vården är också förhållandevis centraliserad i länet, medan de asylsökande befinner sig på boenden ute i kommunernas småorter. Som följd blir asylsökande hänvisade till kollektivtrafik eller sjuktransporter för att ta sig till och från vårdinrättningar, något som pressar både trafiken och de asylsökandes ekonomi.

Inom socialtjänsten är det främst den del som omfattar ensamkommande barn som beskriver att höstens situation har varit en stor utmaning. Främst består detta i att det var en brist både på gode män och på godkända familje- och HVB-hem. Det har dock varierat hur man har löst detta i de olika kommunerna. Hedemora kommun äger sina egna hem och utvidgade också sin förvaltning med extra personal för att arbeta enbart med de ensamkommande barnen medan Leksand både har haft egna HVB-hem och hyrt in sig på platser i andra delar av landet. Gemensamt för socialtjänsternas arbete har varit ett pragmatiskt och lösningsfokuserat förhållningssätt och man har arbetat nära både skola, överförmyndarämbetet, byggnadsnämnd, miljöförvaltning och brandskydd för att snabbt skapa fullgoda boenden för de ensamkommande barnen.

På den kommunala nivån har mottagande och integrationsarbete varierat, trots att det finns regionala gemensamma avsikter. Skillnaderna blir tydliga genom vilka övriga delar av den kommunala förvaltningen som engageras i flyktingmottagandet. Falun har till exempel inrättat en gemensam arbetsmarknad och integrationsenhet (kallad AIK), Leksand har dels en integrationsamordnare och har också inrättat en särskild enhet för att kartlägga och matcha de asylsökandes kompetenser med det lokala näringslivets kompetensbehov. I Hedemora fokuserar integrationsamordnare på att det ska finnas ett inkluderande arbetssätt i hela den kommunala förvaltningen. Nyligen har man också sökt och beviljats stöd från ESF för ett projekt som ska drivas i samarbete med Röda korset. De kommunala initiativen kan dock hamna i konflikt med de statliga myndigheternas uppdrag, som i fallet med arbetsförmedlingen i Dalarna Mitt och Leksands kommun, där arbetsförmedlingen anser att kommunens kompetenskartläggning och praktikförmedling arbete försvårar arbetsförmedlingens egna kartläggnings och etableringsuppdrag.

Efter att en asylsökande har fått uppehållstillstånd lämnas etableringsansvaret över till arbetsförmedlingen. Arbetsförmedlingen är den myndighet som fått mest kritik från den övriga offentliga förvaltningen, bland annat från Regionen. Kritiken består dels i att organisationen är väldigt centralstyrd, dels i att den har ett fyrkantigt och regelorienterat förhållningsätt, som inte är anpassat till den rådande situationen. En möjlig förklaring kring detta är att det under vårt fältarbete troligen var relativt få av de asylsökande som fått besked om uppehållstillstånd och därför ännu inte kommit till arbetsförmedlingen.

Civilsamhällets roll: sammanfattande synpunkter

Såväl regeringen som migrationsverket har lyft fram civilsamhället som en ytterst viktig komponent i asylmottagande och som ett led i integrationsarbetet. Studieförbunden har fått särskilda medel avsatta för att bidra med språkundervisning till de som ännu in omfattas av SFI. I Hedemora har kommunen tillgängliggjort bidrag för föreningar som vill arbeta med integrationsinsatser och överallt i länet ordnar kyrkor och lokalavdelningar i de stora riksförbunden språkcaféer. Gränsen mellan tjänstepersoner och det civila engagemanget är ibland väldigt flytande. Flera av de aktiviteter som nu finns i Leksand inleddes av en av kommunenstjänstemän, men har senare tagits över av kommunen som t ex kompetensinventeringen och praktikplatsförmedlingen. I Falun inrättade stadsbiblioteket en slags integrations och kontaktförmedling under projektnamnet *Låna en svensk*.

I nästan alla av de små tätorter där ett asylboende har öppnat har det också bildat mer eller mindre formella initiativ där lokalbefolkningen har jobbat för att välkomna och hjälpa de nya invånarna. I Svärdsjö i Falun finns gruppen *Bygden bryr sig*, I Leksand finns bland annat *Leksands Faddrar*, *Siljansnäs Sockenstuga hjälper flyktingar* och *Siljansnäs Hjälper*. Runt om i länet (och i landet) finns flera andra likartade grupper. Dessa grupper utgår dels från en önskan att hjälpa medmänniskor i en svår situation, dels utifrån ett gemensamt ansvar för den plats där initiativet verkar. De tycks fokusera på samvaro och gemenskap utan att det finns några formella krav på engagemanget. Många gånger formar Facebook gruppernas torg där alltifrån akuta behov av vård eller kläder till festplanering hanteras. Flera deltagare blir väldigt engagerade i en särskild person eller familj och tar sig an ett slags fadderskap, medan andra ställer upp med skjuts, ordnar med språkundervisning eller bakar. Genom dessa aktiviteter knyts starka kontakter mellan den nya och den gamla lokalbefolkningen vilket också märks i den upprördhet och mobilisering nedläggningen eller flytten av ett asylboende medför. ”Rör inte våra flyktingar”.

Utifrån civilsamhällets horisont tycks det finnas en stor förståelse för de ansträngningar som de lokala förvaltningarna går igenom men däremot riktas ofta hård kritik mot migrationsverkets hantering av de asylsökande. En eldsjäl i Svärdsjö engagerar sig starkt i sina skyddslingars asylärenden medan en representant från Röda Korset beskriver hur denne har haft återkommande konfrontationer med migrationsverkets handläggare.

Stress och oro, vitalisering och motstånd

I alla våra intervjuer understryker informanterna att de inte upplever att den flyktingsituation som utvecklades under hösten 2015 kan beskrivas som en kris eller ett uttryck för kollaps. Samtidigt är det viktigt att belysa att det finns några områden som återkommande beskrivs som hårt ansatta och där det fortsatt finns stora behov av särskilda insatser, såsom tandvården, psykiatrin och inom bostadsbyggandet. Vid frågan om Dalarna klarar av en ny våg inom flyktingmottagandet svarar vissa ja medan andra är mer tveksamma. De som ställer sig mer negativa baserar sina svar på resursbrist, dels i fråga om bemanning av framför allt skola och vård, men också på grund av bostadsbristen.

Mottagandet i de tre Dalakommuner som vi studerat kännetecknas också av en bred politisk enighet och ett pragmatiskt förhållningsätt, där enbart SD har stått för några få invändningar.

Generellt ses de nyanlända som en resurs, nya medlemmar i lokalsamhället med kompetenser som behövs för att skapa en hållbar utveckling i regionen. Integrationsarbetet utgör en utmaning som aktörer från samhällets sektorer kan enas och samarbeta kring. Den potential som sammankopplas med flyktingmottagande framkommer inte minst i alla intervjuers avslutande fråga då informanten ombads att sja om hur det ser ut i Dalarna om 10 år, varpå nästan alla beskriver mottagandet som nödvändigt och som en tillgång för den egna orten. Samtidigt uttrycker man en oro för den nationella debatten, då många upplever att bilden av ett samhälle i kris är missvisande och att den senaste tidens asylpolitik riskerar att spä på segregationen.

Det motstånd som flyktingmottagandet utsatts för inom den främlingsfientliga och högerextrema rörelsen kommer sällan till uttryck i lokala sammanhang. Däremot berättar flera personer att de har fått motta hot från organiserade högerextremister från andra delar av landet. Det motstånd som förekommer i de lokalsamhällen som vi studerat kommer till uttryck i samband med att en entreprenör eller kommun ska öppna upp ett boende eller HVB-hem på orten. Under samråd och bygdemöten ger då deltagare uttryck för en oro vad som kommer att hända i samband med öppnandet. Efter etableringen verkar det emellertid som om motståndet trycks undan av den typen av lokala initiativ som beskrivits ovan. Från länsstyrelsenivå till de lokala initiativen finns det dock en rädsla för att den sociala oron i samhället ska växa och segregationen ses som en stor utmaning.

Ett bekymmer här, vilket vi återkommer till, och som i första hand uttrycks av de i de kommunala förvaltningarna som har direkt kontakt med flyktingarna och hos föreningslivet, är att de personliga band som byggts upp bryts på ett sätt som upplevs som brutalt när förläggningar plötsligt stängs och flyktingarna omplaceras.

Det civila samhällets kapacitet och de statliga organisationerna

Resultat från fältarbetsomgången i september 2016 tyder på att civilsamhällets kapacitet att avlasta det offentliga och erbjuda ett medborgerligt stöd till de asylsökande är starkt beroende av de ideella initiativens förankring i lokalsamhället. I en kommun har samarbetet mellan offentlig och ideell sektor fungerat relativt friktionsfritt och den lokala befolkningens engagemang sker genom en tät väv av olika lokala initiativ, dels traditionella etablerade föreningar, dels nyligen uppstartade temporära organisationer som faddergrupper. Skiljelinjen mellan vad som är ett offentligt uppdrag och vad som är ett ideellt initiativ är vissa fall flytande och personer som har offentliga uppdrag som tjänstepersoner eller politiker ingår också i det lokala engagemanget.

I en annan kommun fanns visserligen ett starkt engagemang för att hjälpa till i mottagandet men detta var avhängigt en specifik persons förmåga att mobilisera och organisera bygdens medlemmar i arbetet. Personen är att betrakta som en eldsjäl, och som har stöd från en stor del av bygden men inte alls den breda förankring som fanns i den kommun som beskrivs ovan. Hens engagemang blev istället ifrågasatt av en annan gruppering av ortsbor – ibland till den grad att det ledde till direkta hot om våld. Eldsjälen beskrev att det stöd som fanns var beroende på hans uppmaning och inte skedde spontant. Relationen till kommunen och migrationsverket var också betydligt mer begränsad och mycket mer ambivalent. I vissa kontakter kunde informantens förebrås för hans engagemang, uppmanas att sluta bry sig eller lägga sig i processen. I andra kontakter frågade kommunen och migrationsverket om hen inte kunde bidra mer eller på ett annat sätt.

Det finns även en viss slitning mellan den statliga och den kommunala sektorn, där i synnerhet arbetsförmedlingen och kommunens intressen skär sig. Ett exempel på detta är frågan om bosättning, där kommunen försöker hålla kvar så många av de nyanlända som möjligt medan arbetsförmedlingen utgår från centrala direktiv om bosättning. Här tycks det även finnas en viss skillnad i vart man befinner sig i den statliga organisationen; under samtal med en tjänsteperson med regionalt samordningsansvar så förklarades att det i de strukturer som de offentliga organisationerna har att förhålla sig till finns det stora friheter att samarbeta mellan olika lokala offentliga organisationer för en bättre integration i bosättningen. Förhoppningen var att man skulle kunna underlätta för människor som genomgått långa asylprövoperioder och byggt upp en social tillvaro på en plats skulle kunna stanna kvar på platsen efter att man fått beskedet om uppehållstillstånd. Denna bild återfanns inte på det lokala arbetsförmedlingskontoret, som istället ansåg att de hade ett väldigt begränsat handlingsutrymme att styra bosättningsarbetet.

Den här typen av slitningar återspeglar i de flesta fall de olika lagreglerade uppdrag som olika myndigheter har och som inte alltid på ett självklart sätt drar åt samma håll. Länsstyrelsen har här tagit på sig uppgiften att försöka samordna och skapa samverkan mellan olika aktörer men i den pressade situationen tycks det inte ha funnits utrymme för den typen av policyförändringar.

Flyktingmottagandet som kris

Så gott som alla vi talat med har med stolthet berättat om hur de klarat påfrestningarna kring mottagandet och det offentliga samhällets förmåga att klara detta är också ett uttryck för att välfärdsstaten knappast verkligen dragit sig tillbaka från landsbygden. När påfrestningarna blev akuta så fanns den offentliga sektorn där och myndigheterna visade prov på flexibilitet, snarare trots regelverk än på grund av dem.

Men samtidigt kan man också hävda att det skett förskjutningar i det som tidigare uppfattats som en rimlig ansvarsfördelning mellan olika sociala aktörer och framför allt i fråga om föreställningen om att alla drar åt samma håll. Framför allt har sådana slitningar visat sig i samband med integrationsinsatser och har kommit till starkast uttryck i relationerna mellan migrationsverket och civilsamhället.

Bland kommunalpolitiker och tjänstemän fanns en uttalad förhoppning om att nyanlända skulle kunna bidra till lokal utveckling genom arbete, som skattebetalare och kunder i lokala serviceföretag. Ett viktigt inslag i denna typ av berättelser var att kulturella skillnader definierades som praktiska problem som i första hand rörde språk, arbete, bostäder, utbildning och att lära sig hur det svenska samhället fungerar. Mottagande och integration definierades som praktiska problem. Så var det även för de frivilligorganisationer som på olika sätt engagerade sig även om representanter för sådana grupper oftare än myndigheterna lyfte fram att flyktingarna är människor och bör behandlas jämlikt. När den nationella politiken uttryckte farhågor kring hur den stora tillströmningen av flyktingar skulle påverka den allmänna välfärden var det ett perspektiv som var ganska långt ifrån den vardagsintegration som pågick i många lokala samhällen.

Även om det fanns personliga överlappningar bestod en traditionell uppdelning av funktioner mellan det offentliga och civilsamhället; båda arbetade utifrån sin egen logik: den kommunala förvaltningen utifrån lagstiftningen och föreningslivet med bas i sina respektive ideologier. Denna uppdelning kan betraktas som ett uttryck för ett slags socialt kontrakt där det offentliga garanterade en (relativt) jämlik välfärd och civilsamhället stod för social stabilitet. Med en minskad vardaglig närvaro av offentliga institutioner har en allt större del av ansvaret för sociala sammanhang lagts på civilsamhället. Att det bildas nya grupperingar för att arbeta med flyktingar, eller att befintliga organisationer anpassar sin verksamhet till att också omfatta sådant arbete, är snarare en självklar fortsättning på en föreningstradition än en nyhet. Det som uppstod kring de många olika föreningarnas arbete med flyktingarna var ett etablerande av personliga mellanmänskliga band, just ett uttryck för viljan att behandla alla jämlikt. Tveklöst skapades ett socialt tryck i många byar mot att uppträda accepterande men detta kom även att tjäna som en bekräftelse på en grundläggande självuppfattning om att man var öppen, solidarisk och hade förmåga att hantera problem.

Att ta emot 160 000 flyktingar till Sverige innebar inte någon kris för välfärds-samhället. I stället kom krissignalerna när migrationsverket, efter tydliga signaler från den högsta nationella politiska ledningen, i takt med att flyktingmottagandet minskade reducerade antalet flyktingförläggningar. Efter det att gränskontrollerna på olika sätt förstärktes och flyktingströmmen avtog till en rännil fick migrationsverket i

uppdrag att skära ner på kostnaderna och under sommaren 2016 började ett stort antal förläggningar att stängas. Ute i landet kom migrationsverket att bli den nya nationella politikens ansikte. Det som blev synligt i den krisen var två helt skilda sätt att betrakta flyktingar och integration. Å ena sidan den statliga där frågan främst diskuterades i termer av antal och kostnader och å andra sidan civilsamhället som byggde sitt agerande och sin förståelse av situationen på de personliga relationer som utvecklats. När förläggningar stängdes och flyktingar flyttades var det, ur migrationsverkets perspektiv ett ekonomiskt rationellt sätt att hantera ett stort antal flyktingar, medan det ur såväl civilsamhällets som många av kommunernas lärare, socialsekreterare och andras perspektiv ett uppbyggande av relationer som inneburit stora personliga engagemang från båda sidor.

På samma sätt som såväl kommuner som civilsamhälle överraskats av flyktingströmmen under 2015 överraskades man nu av migrationsverkets agerande. Reaktionerna blev starka och processen beskrevs som kontraproduktiv i förhållande till integrationsmålen.

En annan sida av detta har att göra med den ansvarsfördelning mellan samhällets olika aktörer som tidigare rått. Såväl regeringen som migrationsverket har i policydokument lyft fram civilsamhällets betydelsefulla roll i arbetet med integration och detta har varit en uppgift som civilsamhället ivrigt tagit på sig. Den stora besvikelsen inom föreningslivet är emellertid knuten till att denna ansvarsdelning var så ensidig: staten behövde civilsamhället för att lösa *sina* problem men tycks inte vara villig att ge sitt bidrag till den integration som med nödvändighet måste ske lokalt.

Den verkliga kris som flyktingmottagandet lett till tycks inte vara förknippad med flyktingarna, utan snarare till hur tillitsrelationerna mellan stat och det civila samhället påverkats. När staten de facto bryter upp relationerna mellan en befintlig lokalbefolkning och nyanlända kan detta tolkas som ytterligare ett uttryck för hur den överger landsbygden. Staten krymper därmed inte enbart i termer av fysisk närvaro, utan också i sin betydelse som en trovärdig partner.

Referenser

Migrationsverket (2019). <https://www.migrationsverket.se/download/18.4a5a58d51602d141cf41003/1547203713050/Asyls%C3%B6kande%20till%20Sverige%202000-2018.pdf> [2019-05-21].

Bilaga 1: Organisationer och institutioner som vi intervjuat personer vid

Nationell nivå och läns-/regional nivå

- Migrationsverket, ansvariga för boenden och för återvändande
- Etablering AF Dalarna Mitt och AF vid en av kommun
- Region Dalarna, stabschef, sakkunnig för integration, strateg
- Länsstyrelsen i Dalarna
- Landstinget, samordnare för asylfrågor, hälso- och sjukvårdsdirektö barnmorska

Kommunal nivå

- Kommunalråd, näringslivschef, integrationsstrateger, flyktingkoordinatorer, mångfaldsstrateg, kommunikatör och anställda vid enhet för Arbetsmarknad, Integration och kompetens
- Socialsekreterare: Familjehem, Socialtjänsten: flyktingmottagande, Socialtjänsten: Sektionschef, Handläggare, Enhetschef för HVB, t.f. Chef för mottagandet av barn och familjer
- Lärare och rektorer, lärare aktiv inom Lärarförbundet, personal vid Centrum för flerspråkighet, vid integrationsenhet och vid ett Lärcentrum
- Bibliotekarie
- Föreståndare Asylboende

Civilsamhälleliga organisationer

- Bildningsförbund
- Bygdeföreningar
- Förening för att skapa kontakt mellan asylsökande och svenskar
- Missionskyrkans språkcafé
- Röda kors-krets
- Tränare vid idrottsföreningar

Bilaga 2: Sammanställning av Dala-Demokratens rapportering om flyktingsituationen februari–november 2016

Rapporteringen om flyktingar, de nyanländas situation och de ensamkommande flyktingbarnen under 2016 kan, om än något grovt, sorteras i 5 huvudsakliga berättelser.

- 1) Berättelser om integrationsinsatser och möten mellan de asylsökande eller nyanlända och den lokala befolkningen vilka fortgår i samma anda som under vår förra genomgång. Här står reportage om sport ut som särskilt positiva och de förekommer också i betydligt högre frekvens än berättelser från övriga civilsamhället. I sammanfattningen nedan har jag valt att inte inkludera alla artiklar som kom fram i sökningen.

Utöver de specifika reportagen om mötet mellan nyanlända och civilsamhället så återkommer även flyktingarna som nyans i andra reportage. Den 6 mars rapporterar DD om ett pikarlopp där en grupp av ensamkommande unga flyktingar dyker upp i ett kort stycke i artikeln, som ett sätt att visa på det breda intresset för aktiviteten.

- 2) Berättelser om de utmaningar och som samhällsplanering och politik ställs inför när de nu måste hantera asylboenden, skola, omsorg, HVB-hem osv. men också lösningar på dessa problem. I dessa artiklar syns både stressen och engagemanget inom den offentliga sektorn. Hit räknas även de artiklar som behandlar konsekvenserna av de olika boendeformernas avveckling i takt med att fler flyktingar får sina beslut om uppehållstillstånd.
- 3) Flyktingsituationen återkommer också i flera artiklar där den ofta får agera ett målande exempel eller som ett ankare i samtiden. Ledare och reportage om politiska händelser, såsom stämmor, konferenser eller granskningar av lokalpolitiker presenteras i ljuset av flykting- och asylpolitiken, ”flyktingfrågan” eller ”flyktingkrisen”. I dessa artiklar blir fenomenet i fond för att diskutera eller utvärdera både real- och idépolitiska ställningstaganden.

- 4) Berättelser om i hur de nyanlända/asylsökande har kommit i kläm till följd av det offentliga samhällets regler och styrning.
- 5) Berättelser om kriminalitet där flyktingar är inblandade.

Mediebilderna är därmed något mer nyanserade än för ett år sedan. Även om alla artiklar som sökningarna gav tagits med, så ser det ut som om frekvensen i rapporteringen avmattas något, allt eftersom 2016 går mot 2017.

Sökordet "Flykting" genererar även artiklar om kriget i Syrien och dess närområde men dessa har inte inkluderats i sammanfattningen.

Nedan följer korta sammanfattningar om nyheter som mer specifikt behandlar flyktingsituationen i Dalarna, baserat på sökorden "Flykting" och "Ensamkommande".

31 jan *Flyktingar får flytta när sportlovsturisterna kommer till Orsa*

DD rapporterar om omflyttningar av asylboenden på Orsa Camping med anledning av sportlovet och Vasaloppet. I reportaget berättas det om en lokal protest mot omflyttningen, där man startat en FB-grupp för att mobilisera personer till att sätta press på kommun, camping och migrationsverket för att de boende ska kunna stanna. Ett argument mot flytten var att de boende har hunnit knyta vänskapsband och börjat etablera sig

1 feb *Nytt projekt för att rusta stationsbyggnaden i Vansbro: "Kan bli boende för ensamkommande flyktingbarn"*

En artikel som märker ut den tomma järnvägsstationen i Vansbro som ett lämpligt objekt för kommande HVB-hem.

4 feb *"Man lär sig mycket om sig själv och Sverige"*

LST, Borlänge kommun och EFS Missionsförening står tillsammans bakom projektet Flyktingguide/Språkvän, en verksamhet som finns över hela landet och som går ut matcha flyktingar och svenskar med varandra baserat på ålder, intressen och annat de kan ha gemensamt. Syftet är att stimulera språkutveckling, samhällsorientering och integration.

6 feb *De delar sitt hem med en flykting*

DD rapporterar i positiva ordalag om projektet Öppna dit hem, där nyanlända får hjälp med bostadsförmedling. De nyanlända får möjlighet att hyra in sig i Falubors lägenheter.

9 feb *På rekordtid har den Svenska regeringen skapat sig en position som hårdast i Europa mot flyktingar*

Ledare: Joakim Andersson kritiserar den åtstramade flyktingpolitiken i ljuset av FN:s barn och flyktingkonventioner och deklaration om de mänskliga rättigheterna.

11 feb *Tidigare LIF-spelaren Almen Bibic stoppad vid gränsen – gränsvakt vägrade släppa in honom i Sverige*

Sporten: före detta Leksands spelaren Almen Bibic hade svårigheter att resa tillbaka till Sverige efter en utlandsvistelse i Danmark. I reportaget anges de striktare gränskontrollerna och Bibics etniska bakgrund som skäl till att han blev hindrad av den danska gränspoliserna.

14 feb *Landshövding Ylva Thörn: ”Vi behöver värna varenda person som vill bosätta sig i Dalarna”*

Reportage från Sverige Tillsammans i Falun, en konferens som syftar till att kraftsamla inför de utmaningar som flyktingsituationen kommer att ha nationellt och regionalt.

16 feb *Personal hotad av ung flykting – nu väntar rättegång*

Reportage om en kommande dom i Mora tingsrätt, där ensamkommande hotade personal på HVB hem i Leksand till livet under våren 2015. Artikeln tar upp att detta är ett enskilt fall och avslutar med att understryka att det Leksand inte utmärker sig bland orterna kring Siljan vad gäller polisiära ärenden till boenden för asylsökande.

17 feb *Villkorlig dom för hot mot personal på boende för ensamkommande i Leksand*

Rätten dömde personen i föregående reportage till villkorlig dom och skadestånd på 5 000 kr. Hotet var aldrig allvarligt menat, menade den målsägande, men rätten ansåg att ett hot alltid är ett hot, oavsett bakomliggande avsikt. Den dömde har idag uppehållstillstånd i en annan kommun.

20 feb *Han kom som flykting – Nu kan han bli Fifa-domare även i Sverige*

Reportage om den asylsökande Najah Alhamaidah, en läkare som flytt från Irak och nu bor i Hedemora på boende. Reportaget fokuserar Najahs engagemang inom fotboll och hans resa till att bli FIFA-domare i Sverige, då han har redan är registrerad som sådan i Irak. I artikeln målas sporten upp som en viktig del av integrationen och relationen mellan Najahs och hans domarekollegor lyfts fram, tillsammans med språket, som en nyckel till integration.

20 feb *Så många flyktingar ska Dalarnas kommuner ta emot i år*

DD rapporterar om att Dalarna ska ta emot 616 nyanlända personer under 2016, en minskning mot fjolårets 1 059. I artikeln ställer mångfaldskommunikatören Laila Edholm utmaningarna med att tillgodose bostäder med rimlig hyresnivå och att garantera arbetskraftsförsörjningen mot varandra.

22 feb *Muradd flydde från Irak – cyklar nu för dalaklubb*

Muraad Farhad är 19 år och bor på boendet i Garpenberg. Han har tidigare tävlat i landsvägscyckling på internationell nivå och fick genom kontakter på boendet höra om att Sveriges enda velodrom finns i Falun. Klubben Falu CK samlade ihop utrustning från vänner och sponsorer och i reportaget beskrivs både Muraads flykt och separation från familjen, liksom hans första träningspass med klubben.

28 feb *Politiker och ensamkommande flyktingbarn spelade fotboll – Hope Tournament arrangerades i helgen*

Reportage om projektet Hope Tournament, ett UF företags som drivs av Efres och Nashwan, som bott i Borlänge i 10 år men ursprungligen kommer från Irak. Projektet går ut på att arrangera en fotbollsturnering mellan lokalpolitiker, tjänstepersoner inom socialförvaltningen med särskilt inriktning på ensamkommande, samt nyanlända och asylsökande ungdomar. DD rapporterar i positiva ordalag om hur sportevenemanget erbjuder viktiga möten mellan de tre grupperna, som genom sådana aktiviteter kan komma närmare varandra.

28 feb *Han är den bråkiga förortsungen som integrerades – nu ska Poya Asbaghi leda Dalkurd till Champions League*

En berättelse om hur Poya gått från uppväxten i Gottsunda i Uppsala, som barn till politiska flyktingar, till att flytta till medelklassområdet Norby och sedan, genom sin roll som tränare för en rad fotbollslag, har kommit att integreras i samhället.

29 feb *Moduler skapar rådrum för kommunen*

Avesta kommun har låtit hyra in och upprätta moduler (baracker) för att klara kommande behov för skola och HVB-hem. De temporära husen innebär mindre risk för kommunen, ifall de måste lägga ner verksamheten om några år.

10 mar *Dalarnas nya HVB-hem: Här ska 60 ensamkommande ungdomar bo*

Reportage om Borlänge kommuns eget boende för ensamkommande barn på Active Stay Hotel. Där finns utrymme för sextio ungdomar. Satsningen är stor och det finns planer på att aktivt arbeta in idrott och föreningsliv i verksamheten som integrationsåtgärder.

16 mar *Bygglov för HVB-hem i Horndal – Dalergränd inte klart*

Reportage om bygglov för de moduler som nämns i artikeln från 29 februari.

19 mar *Bråk mellan ungdomsgäng orsakade frakturer och knivskador – 20-tal inblandade*

Ungdomar från två olika boenden har hamnat i bråk med varandra. Polisen har upprättat en anmälan om grov misshandel och kommer att sätt in utredningsåtgärder.

25 mar *”Svårt att följa socialtjänstlagen”*

Reportage om en flytt av 44 ensamkommande ungdomar från Enköping till Mora. Flytten innebär problem, då många av de unga har etablerat sig i Enköping och dessutom fått goda relationer till sina gode män. Ungdomarna tillhör officiellt Mora kommun men har bott i Enköping genom en privat entreprenör. Nu vill Mora kommun flytta dem till Mora, vilket har lett till bekymren.

28 mar *Bråk på boende för ensamkommande*

30 mar *Alla föreningar ska gynnas av extra bidrag*

Artikel om att Avesta kommun har avsatt 3 miljoner till föreningslivet. Pengarna syftar till att stimulera civilsamhällets verksamhet med integration och flyktingmottagande.

30 mar *Kostade halv miljon – lokaler för ensamkommande står tomma*

Sent i höstas beslutade kommunen att en tomställd del på Solgärdets äldreboende i Sunnansjö skulle byggas om till boende för ensamkommande ungdomar. Men några ensamkommande kommer inte att placeras här inom överskådlig framtid.

4 apr *Nu har sportoteket öppnat i Borlänge*

I Borlänge och Avesta har Röda Korset och idrottsrörelsen bidragit till skapandet av s.k. sportotek, där det går att låna sportutrustning gratis. Syftet är att ge fler möjlighet att delta och prova på olika sporter, och här lyfts sporten som ett led i integrationen fram som särskilt viktigt.

6 apr *Socialtjänsten i kris*

Socialförvaltningen i Gangnef är hårt pressat av personalbrist och flera familjeärenden och ärenden som rör ensamkommande barn har lagts på hög.

11 apr *Nu har evakueringsboendet stängts – flyktingarna flyttas till asylboende*

DD rapporterar om nedläggningen av evakueringsboendet Hälsingegården. De boenden ska flyttas till mer permanenta boenden och barnen ska få börja i skolan, berättar förvaltningschef Maria Jonsson (AIK Falun).

13 apr *Personalen på boende för ensamkommande asylsökande ungdomar i Orsa överväger att säga upp sig – efter konflikt med kommunen*

Konflikten tycks bestå i omstruktureringar av hur arbetet på boendena ska utföras och under vilken förvaltning HVB-hemmen ska arbeta, vilket har gjort att personalen upplever sig maktlösa och förbisedda, med lågt förtroende för ledningen.

17 apr *Rekordmånga gäster kom till multikultifesten i Orsa*

”Härlig stämning, mycket god mat och massor av musik”. Den årliga multikultifesten arrangerad av Kulturföreningen Lyran i Skattungbyn hade ovanligt många deltagare från många olika länder i år.”

18 apr *Hotade asylsökande med kniv utanför boende*

En okänd svensktalande man har under natten hotat boende på Orsa Stadshotell med kniv. Polisen har upprättat en anmälan om olaga hot.

22 apr *Kränkte fru och barnen – utvisas från dem*

En asylsökande man boende på ett av läntes boenden dömds till två års fängelse och utvisning, sedan han under en längre period har utsatt sina anhöriga för misshandel. Brottet i sig är skäl till utvisningen, som ytterligare stärks av att han genom sitt hänsynslösa agerande inte längre har rätt att yrka på en nära anknytning till sin familj.

25 apr *DT besökte asylboendet i Noppikoski*

Reportage från asylboendet i Noppikoski. Ett 80-tal boende från de stora grupperna av flyktingar har gjort att orten har levtt upp. Trots en viss oro vid etableringen, lyfter man genom intervjuer med lokalbefolkning, personal och boende fram bilden av en ort som har mått bra av att asylboendet öppnats. I artikeln dras liknelser med ortens glansdagar under 70-talet. Den enda utmaning som lyfts upp är svårigheten i att få ut lärare så långt bort från de större orterna.

28 april *Nu rivs Ängsklockan – Flyktingbarnen kan inte heller flytta till Vikmanshyttan*

Artikeln redgör för turerna kring HVB-hemmet Ängsklockan i Falun, som upprättats under den hektiska hösten 2015 men som nu inte längre anses vara tjänligt för de unga som bor där. Som följd har det blivit en diskussion kring de boendes framtid, både i avseende på ungdomarnas möjligheter och infrastrukturella utmaningar. Ärendet bollas mellan lokalpolitiker i Hedemora och Falun både inom LDT och Kommun, samt mellan tjänstemän.

30 apr *”Risk att barn far illa” – ny lex Sarah-anmälan i Gagnef*

Konflikterna på Socialkontoret i Gagnef har lett till sju uppsägningar och att fyra av 17 tjänster är vakanta inom socialtjänsten i kommunen. Nu finns det risk för att barn och ungdomar på boenden för ensakommande far illa. Samtidigt meddelar kommunen att de anställt två utbildade socionomer och att de kommer anlita fem konsulter

22 maj *Kjell Tenn (c) och Peter Egardt (s) för en debatt om etableringen av ett nytt flyktingboende i Älvdalens kommun***5–7 jun** *Rapportering om den nedbränningen av HVB-hemmet i Insjön***8 jun** *Öppet brev till riksdagsledamöter från Västerås stift*

Biskop Mikael Mogren kritiserar de stramare asylreglerna, med stöd ibland annat barnkonventionen och frågar riksdag och regering om detta är ett Sverige som vi vill ha.

15 jun *Dalarnas egen ”Ibra” – en ensamkommande flyktingpojke: ”Fotbollen hjälper mig att glömma”*

”Fotbollen tog Zlatan Ibrahimovic ur Rosengård och Njogu Demba-Nyrén ur Norslund. För Dalarnas egen ”Ibra”, Ibrahim Akim Oluwanishola, har den tagit honom längre än så. Från Boko Haram-härjade Maiduguri, genom Libyen och via lastfartyg över Medelhavet – till Malungs IF. ”Fotbollen hjälper mig att glömma många saker om min situation.”

20 jun *Integration – temat för fullmäktige i Avesta kommun***20 jun** *Idun öppnade sitt hem för flyktingfamilj – visade sig vara en björntjänst*

Idun Hansson har öppnat sitt hem för att erbjuda Ali Almatar boende. Nu har de fått problem med de regler som styr asylsökandes rätt att hitta egetboende, då det även

innebär att de inte får något stöd av kommunen när det kommer till bosättning i samband med etablering. På grund av Iduns hjälp har Ali nu fallit mellan stolarna och kommunen hänvisar till Migrationsverkets riktlinjer i ärendet. Idun vill nu varna för att reglerna gör att denna typ av hjälp till flyktingar – gratis boende, är att göra dem björntjänst då det får problem i senare skede.

21 jun *Flyktingarna sprids nu över hela länet: "Vi vill stanna här på Vikagården"*

Vid nedläggningen av Vikagården kommer flyktingarna på boendet flyttas till olika boenden på länet, men de asylsökande vill helst stanna kvar på Vikagården. Nedläggningen av Vikagården beror på en misslyckad upphandling, där ett viktigt dokument saknades. Reportaget behandlar särskilt hur man blivit fäst vid platsen och lärt känna personer i området.

22 jun *Dalfolk mer rädda för rasism än för flyktingar*

En studie från SOM visar att det är fler som känner oro för ökad rasism och främlingsfientlighet kontra ett ökat antal flyktingar. Så mycket som 81 procent upplever en ökad främlingsfientlighet. Det framkommer dock inte artikeln att Dalarna utmärker sig särskilt i förhållande till övriga landet.

10 jul *Flydde från kriget i Afghanistan – nu på väg mot halvklassikern*

"Jag hade aldrig stått på skidor innan jag kom hit och kunde kanske simma 25 meter, säger Salim Shirzadmed ett leende på läpparna. Nu har han åkt både halvvasan och simmat Vansbrosimningen."

12 jul *Färre ensamkommande barn, 20 personer varslas i Älvdalen*

"Älvdalen har ett ambitiöst program för att ta emot ensamkommande flyktingbarn, men nu kommer det färre barn än beräknat. Därför tvingas nu kommunen varsla 20 personer som nyligen anstälts."

16 jul *Avtal med flyktingboende sägs upp*

I Avesta har migrationsverket sagt upp avtal med kommunen. Nu befarar kommunen att det kan bli svårt att hantera de nya kostnaderna som kan uppkomma för HVB-hemmen, vilket kan leda till problem för de unga som bor där.

27 jul *Musik och sång vid nya möten på Karlfeldtsgården*

"Sång, musik och gemenskap var i fokus när gamla och nya svenskar möttes på Karlfeldtsgården på lördagen".

9 aug *Hon samlar ihop inlines för ensamkommande*

"Frida Davidsson vill ge asylsökande ungdomar chansen till att lära sig inlinehockey, gärna med hjälp av lokalbefolkningen. Men det fattas inlines skridskor, och hon vädjar nu till alla att bidra."

16 aug *Borlänge kommun starkt kritiska till regeringens förslag om ensamkommande barn*

"Borlänge kommun är starkt kritiska till regeringens förslag att sänka ersättningen för

ensamkommande barn. – Vi talar om tiotals miljoner i förändrat stöd för verksamheten, säger Kenneth Persson (S), ordförande i arbetsmarknads- och socialnämnden.”

31 aug *Stängde i Hedemora – nu öppnas kris- och traumamottagning igen*

Asylsökande och flyktingar som varit traumatiserad av krig eller tortyr kan nu få vård igen. Nu öppnar dörrarna för den nya mottagningen i Borlänge.

9 sep *Flyktingboendet i Trängslet stängs – 100 arbetstillfällen hotade*

13 sep *Dråpslaget: Upp emot 14 budgeterade miljoner och 80 arbetstillfällen hotas när Trängslets flyktingförläggning avvecklas*

”Älvdalens kommun hade räknat med att flyktingförläggningen i Trängslet skulle bli kvar. Att den nu avvecklas redan till årsskiftet kom som något av ett dråpslag. Många jobb försvinner, och kommunen riskerar även att förlora mellan 5 och 14 av de välfärdsmiljoner som budgeterats.”

23 sep *Pengar till HVB-hem går till ombyggnation och personalfest*

”Kommunen omfördelar 1,3 miljoner kronor som skulle ha gått till boenden för ensamkommande. Pengarna ska i stället användas till ombyggnation och personalfester.”

10 okt *Först fick Hossein jobb, sen rörde chefen honom till tårar på studenten – ”Bästa som hänt mig”*

Ensamkommande Hossein Rahimi fick sommarjobb, praktik och anställning på Hofors måleri AB. När han tog studenten i Falun fanns inga anhöriga på plats, men istället möttes han av sin chef och en kollega som böjd på champagne och firade Hossein.

7 nov *Gabriella öppnade sitt hem för Khodadad: ”Vi får så mycket tillbaka”*

Livstilsreportage om hur en familj i Svärdsjö har tagit sig an en ensamkommande ungdom från Afghanistan och kämpat för hans sak.

13 nov *Gagnef kommunfullmäktige – Ser över kostnader för flyktingmottagning*

”KD-politikern frågade hur Gagnef tänker möta de av staten aviserade minskningarna av ersättning för mottagande av ensamkommande flyktingbarn.”

22 nov *Ljusmanifestation mot utvisningar till Afghanistan*

Tiotusentals människor kan komma att utvisas till Afghanistan. Det måste bli en ändring, menar Gunilla Berglund (en centerpolitiker från Avesta) och många andra. På torsdag arrangeras en ljusmanifestation i Falun och Berglund hoppas få med sig många Avestabor dit.

PREVIOUSLY PUBLISHED AT THE DEPARTMENT

Urban and Rural reports (2015-)

- 2019:2 Mjölksproducenters uppfattning om nya avelsverktyg - En del av projektet Ökad lönsamhet med nya avelsverktyg i mjölkkoobesättningarna
Wallin, E. & Nordström Källström, H.
eISBN: 978-91-85735-56-3
- 2019:1 Indikatorer för socialt hållbar utveckling på landsbygden
Caselunghe, E., Nordström Källström, H. & Gunnarsdotter, Y.
eISBN: 978-91-85735-55-6
- 2018:1 Det småskaliga kustfiskets förändrade förutsättningar och mervärden
Sandström, E. (red.)
ISBN: 978-91-85735-54-9, eISBN: 978-91-85735-53-2
- 2017:2 Om illegal jakt i Fennoskandia—Rapport från ett symposium
Nordström Källström, H., von Essen, E., Hansen, H.P., Peterson, M N. & Peterson, R. T.
eISBN: 978-91-85735-44-0
- 2017:1 On Illegal Killings of Wildlife in Fennoscandia—Symposium Report
von Essen, E., Nordström Källström, H., Hansen, H.P., Peterson, M N. & Peterson, R. T.
eISBN: 978-91-85735-43-3
- 2016:1 Att lära ut akademiskt skrivande – en handledning med exempel på övningar
Eriksson, C.
eISBN: 978-91-85735-38-9
- 2015:1 Toward a critical and interdisciplinary understanding of illegal hunting—a synthesis of research workshop findings
von Essen, E., Hansen, H. P., Nordström Källström, H., Peterson, N. & Peterson, T. R.
ISBN: 978-91-85735-36-5, eISBN: 978-91-85735-37-2

Reports - Department of Urban and Rural Development (2007-2014) ISSN: 1654-0565

- 3/2014 Nature interpretation. Sandberg, E.
Besökarnas tankar. Meningsskapande i naturum förstått genom listning av besökarnas tankar. En metodstudie
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-34-1, eISBN: 978-91-85735-35-8
- 2/2014 Landscape architecture. Dövlén, S. & Olsson, E.
Nationella, regionala och kommunala aktörer om implementering av den europeiska landskapskonventionen i Sverige. Planering och förvaltning av landskap
ISSN: 1654-0565, eISBN: 978-91-85735-33-4
- 1/2014 Rural development. Eksvärd, K., Lönngrén, G., Cuadra, M., Francis, C., Johansson, B., Namanji, S., Rydberg, T., Ssekyewa, C., Gissén, C. & Salomonsson, L.
Agroecology in practice. Walking the talk
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-31-0, eISBN: 978-91-85735-32-7

- 2/2013 Environmental communication. Bergeå, H., Hallgren, L., Westberg, L. & Ångman, E.
Dialogprocessen om allemansrätten Underlag för utveckling av dialogmetodik och dialogkompetens
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-30-3
- 1/2013 Landscape architecture. Berglund, U., Nord, J., Eriksson, M., Antonson, H., Butler, A., Haaland, C., Hammarlund, K., Hedfors, P., Thiirmann Thomsen, R. & Åkerskog, A.
Landskapsanalys för transportinfrastruktur - en kunskaps- och metodredovisning för utveckling av väg- och järnvägsprojekt i enlighet med den europeiska landskapskonventionen
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-29-7
- 5/2012 Nature interpretation. Arnell, A. (red.)
Besökarnas röster. Utvärdering av naturvägledning, Besökarstudier, Reviewing
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-28-0
- 4/2012 Rural development. Eriksson, C. & Wangenfors, T.
Fäbodbrukare om fäbodbrukets framtid. Beskrivningar av driftens villkor och synpunkter på landsbygdsprogrammet från Sveriges fäbodbrukare
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-27-3
- 3/2012 Nature interpretation. Caselunghe, E.
Forskningsperspektiv på naturvägledning
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-26-6
- 2/2012 Landscape architecture. Eklund, K. J. (red.)
Parken på Grönsö. Om bevarande och utveckling av en historisk park
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-25-9
- 1/2012 Rural development. Bartholdson, Ö., Beckman, M., Engström, L., Jacobson, K., Marquardt, K. & Salomonsson, L.
Does paying pay off? Paying for ecosystem services and exploring alternative possibilities
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-24-2
- 3/2011 Landscape architecture. Berglund, U., Eriksson, M. & Ullberg, M.
Här går man. Gångtrafikanter erfarenheter av gåendemiljön i tre städer
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-23-5
- 2/2011 Landscape architecture. Msangi, D.
Land Acquisition for Urban Expansion: Process and Impacts on Livelihoods of Peri Urban Households, Dar es Salaam, Tanzania
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-22-8
- 1/2011 Landscape architecture. Berglund, U., Eriksson, M., Nord, J., Butler, A., Antonson, H., Hammarlund, K., Hedfors, P. & Åkerskog, A.
Om landskap och landskapsanalys för väg och järnväg - ett kunskapsunderlag med fokus på begrepp och exempel
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-21-1
- 2/2010 Swedish EIA Centre. Asplund, E., Hilding-Rydevik, T., Håkansson, M. & Skantze, A.
Vårt uppdrag är utveckling - hållbar utveckling och regional tillväxt
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-20-4
- 1/2010 Landscape architecture. Berglund, U. & Nordin, K.
Barnkartor i GIS- ett verktyg för barns inflytande
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-19-8

- 7/2009 Swedish EIA Centre. Kågström, M.
Hur ska man hantera det här med hälsa? En kunskapsöversikt om hälsans roll i konsekvensbeskrivning och transportplanering
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-04-4
- 6/2009 Swedish EIA Centre. Åkesson, G., Calengo, A. & Tanner, C.
It's not a question of doing or not doing it - it's a question of how to do it. Study on Community Land Rights in Niassa Province, Mozambique (English version)
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-04-4
- 5/2009 Nature interpretation. Arnell, A., Jansson, S., Sandberg, E. & Sonnvik, P.
Naturvägledning i Sverige - en översikt
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-16-7
- 4/2009 Sida's Helpdesk for Environmental Assessment, Swedish EIA Centre. Engström, L.
Liquid Biofuels - Opportunities and Challenges in Developing Countries
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-15-0
- 3/2009 Landscape architecture. Hedfors, P. (ed.)
Urban naturmark i landskapet en syntes genom landskapsarkitektur.
Festskrift till Clas Florgård
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-14-3
- 2/2009 Environmental communication. Andersson, Y., Setterwall A. & Westberg, L.
Miljökommunikation för miljöinspektörer
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-13-6
- 1/2009 Landscape architecture. Berglund, U., Nordin, K. & Eriksson, M.
Barnkartor i GIS och trafiksäkerhet. Ett forskningsprojekt i samarbete med Örbyhus skola
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-12-9
- 7/2008 Swedish EIA Centre. Sandström, U. G. & Hedlund, A.
Behovsbedömning av detaljplaner
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-11-2
- 6/2008 Rural development. Emanuelsson, M., Johansson, E. & Ekman, A-K.
Peripheral Communities, Crisis, Continuity and Long-term Survival
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-04-4
- 5/2008 Landscape architecture. Norrman, S. & Lagerström, T.
Grönsö park och trädgårdar
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-06-8
- 4/2008 Swedish EIA Centre. Hedlund, A. & Johansson, V.
Miljökonsekvensbeskrivning. Aktörernas roller och betydelse
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-10-5
- 3/2008 Rural development. Palmer, S., Nilsson, A. & Roigart, A.
Dynamic Change in Rice Production Systems in the Mekong Delta. A students field report from An Gian
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-09-9
- 2/2008 Landscape architecture. Florgård, C.
Översyn av landskapsarkitektprogrammet SLU, Uppsala
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-08-2

- 1/2008 Swedish EIA Centre. Lindblom, U. & Rodéhn, J.
MKB-tillämpningen i Sverige. Antalet MKB för verksamheter och åtgärder
2005 och 2006
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-07-5
- 5/2007 Swedish EIA Centre. Lerman, P. & Hedlund, A.
Miljöbedömning och andra konsekvensanalyser i vattenplanering
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-04-4
- 4/2007 Swedish EIA Centre. Sandström, U. G. Svensk översättning.
Biologisk mångfald i miljökonsekvensbeskrivningar och strategiska miljöbedömningar.
Bakgrundsdokument till konventionen om biologisk mångfald, beslut VIII/28:
Frivilliga riktlinjer om konsekvensbedömning innefattande biologisk mångfald
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-03-7
- 3/2007 Swedish EIA Centre. Wärnbäck, A.
Cumulative Effects in Swedish Impact Assessment Practice
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-02-0
- 2/2007 Landscape architecture. Myhr, U.
Miljövärdering av utemiljöer. Metodbeskrivning för EcoEffect Ute
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-01-3
- 1/2007 Rural development. Helmfrid, H.
Naturesyn. Tre svar på vad natur är
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-00-6